

OSLOBODANJE HRVATSKOG JUGA

Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata u suradnji s časopisom Hrvatski vojnik u prigodi 25. obljetnice oslobođanja krajnjeg juga Hrvatske i deblokade Dubrovnika izradio je proširen prikaz djelovanja hrvatskih snaga u više poduzetih akcija i operacija koje su počele u proljeće 1992. i trajale do listopada 1992. Prikaz je temeljen na autentičnim dokumentima i prikupljenom memoarskom gradivu. Namjera je podsjetiti na složenost situacije u kojoj se nalazio grad Dubrovnik i cijelo Dubrovačko primorje tih najtežih ratnih godina te što su poduzimale hrvatske vojne i policijske snage u cilju oslobođanja okupiranih hrvatskih područja.

AUTORI

Ivan Brigović
dr. sc. Natko Martinić Jerčić
Ivan Radoš

UREDILI

Željko Stipanović
Vesna Pintarić

LEKTURA I KOREKTURA

Gordana Jelavić

FOTOGRAFIJE

Arhiva HVGI-ja, HMDCDR-a, Muzej Domovinskog rata Dubrovnik

GRAFIČKO RJEŠENJE

Predrag Belušić

NAKLADNIK

Samostalna služba za odnose s javnošću i izdavaštvo MORH-a
Odjel hrvatskih vojnih glasila i izdavaštva

Zagreb, listopad 2017.

U ljetu 1991., srbijansko vodstvo uz podršku političkog vodstva Crne Gore, prosrpske Jugoslavenske narodne armije i pobunjenih hrvatskih Srba, pokrenuli su agresiju s ciljem pripajanja velikog teritorija Hrvatske Srbiji. Agresija je zahvatila gotovo cijelu Hrvatsku, od njezina najistočnijeg dijela u Slavoniji, pa do krajnjeg juga u Dalmaciji.

Ivan Radoš

Ivan Brigović

dr. sc. Natko Martinić Jerčić

**Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar
Domovinskog rata**

OSLOBAĐANJE HRVATSKOG JUGA

Prva i četvrta brigada ZNG-a kao udarne i profesionalne postrojbe dale su najveći doprinos oslobođanju juga Hrvatske ovlađavši od travnja do listopada 1992. prostorom od zaljeva Bistrina do Konavala. Treba istaknuti i doprinos pričuvnih snaga i taktičkih skupina koje su držale crtu bojišta i bile na pomoćnim smjerovima napada. U šest je mjeseci oslobođeno više od 1200 km² (8 %) okupiranih područja Republike Hrvatske te je omogućen povratak za oko 20 000 izbjeglica. Borbe su vođene u iznimno teškim vremenskim uvjetima na nepristupačnom i zahtjevnom krškom terenu. Operacije hrvatskih snaga na širem Južnom bojištu bile su od velike važnosti i za Hrvate i Bošnjake u BiH jer su spriječile prvotne udare srpskih snaga na području Mostara i Neretve...

Plan prosrpskog vodstva JNA bio je ispresijecati Hrvatsku na više pravaca i osigurati "srpske teritorije u svakom pogledu od prisustva hrvatske vojske i hrvatske vlasti". Upravo je na primjeru Dubrovnika odnosno južne Hrvatske vidljivo da su srpski (i crnogorski) ciljevi bili rat za teritorij, s obzirom na to da su na tom području Srbi bili zastupljeni u zanemarivom broju, a u Dubrovniku nije bilo objekata JNA koje je trebalo debllokirati.

Prema popisu stanovništva iz 1991. godine na području tadašnje općine Dubrovnik živjelo je ukupno 71 419 stanovnika. Od tog broja bilo je 58 836 (82,38 %) Hrvata, 4765 (6,67 %) Srba,

25. OBLJETNICA

VOJNO-REDARSTVENIH OPERACIJA

OSLOBOĐENJA JUGA HRVATSKE

MUZEJ DOMOVINSKOG RATA DUBROVNIK / PAVO URBAN

2886 (4,04 %) Muslimana, 1189 (1,66 %) Jugoslovena i 3743 (5,24 %) pripadnika ostalih nacionalnosti ili neopredijeljenih. Od 115 naselja, koliko ih je bilo u toj općini na popisu 1991., Hrvati su imali apsolutnu većinu u svima. Općina se protezala od Prevlake na krajnjem jugu uz granicu s Crnom Gorom, do neumske općine u Bosni i Hercegovini na sjeverozapadu, uključujući veći dio poluotoka Pelješca, otok Mljet i Elafitske otoke. Dužina kopnenog dijela općine (bez poluotoka Pelješca) iznosila je oko sto kilometara, dok se dubina područja kretala u rasponu od 1 do 14 kilometara. Takav izduženi oblik dubrovačke općine s vrlo ma-

lim zaleđem uvelike je otežavao njezinu obranu. Na sjeverozapadu je općina Dubrovnik graničila s Bosnom i Hercegovinom, dok je manji dio istočnog dijela općine graničio s Crnom Gorom. Većinu tog područja naseljavalo je srpsko, odnosno crnogorsko stanovništvo što je također bila otegottna okolnost za obranu dubrovačkog područja. Uz to, područje Bosne i Hercegovine, od kuda su napadače srpsko-crnogorske snage, uglavnom je dominiralo nad obalnim područjem, što je također davalо prednost napadačima.

Plan napada JNA na južni dio Hrvatske u rujnu 1991. bio je da se Hrvatska presjeće na pravcu Čapljina - Metković - Ploče i time olakša okupacija Hrvatske istočno od te crte. Glavni pravac napada prema dubrovačkom području trebao je biti iz Trebinja u Bosni i Hercegovini, kako bi se blokirao Dubrovnik te postupno okupirao. Druga operativna grupa (OG-2) osnovana je upravo zbog toga u rujnu 1991. U svojem je sastavu imala Komandu s prištabnim jedinicama, Komandu 37. užičkog korpusa s prištabnim jedinicama, 3. partizansku diviziju, 19. i 179. brdsku brigadu, 208. mješoviti artiljerijski puk, 9. vojnopolomski sektor Boka, 10. motoriziranu brigada, 171. vazduhoplovnu bazu, te dio postrojbi Teritorijalne obrane Crne Gore i istočne Hercegovine. Zbog loše mobilizacije Operativna je grupa bila djelomično oslabljena, no unatoč tome sredinom listopada 1991. raspolažala je s 25 684 pripadnika, od čega je 18 879 bilo raspoređeno na dubrovačkom području, a 6598 u dolini Neretve i na zapadnom dijelu istočne Hercegovine. Takvo brojčano stanje uglavnom se održalo do kraja 1991. godine, s tim da je u drugoj polovini studenog oslabljen Vojnopomorski sektor Boka u korist 2. titogradskog korpusa na širem području Stona i pravcu od Stoca prema dolini Neretve.

Suprotno dobro naoružanim, opremljenim i logistički osiguranim jedinicama JNA, hrvatska je strana svoje snage tek formirala. U Metkoviću je 26. rujna 1991. osnovano Zapovjedništvo za južnu Dalmaciju koje je ubrzo preimenovano u Zapovjedništvo Sektora Dubrovnik, te je dio Zapovjedništva djelovalo u Dubrovniku. Formiranje vojnih postrojbi počelo je prije, u lipnju 1991., no bilo je to više simbolično prema snagama JNA u okruženju, a osnova za formiranje postrojbi bila je policijska struktura. To su uglavnom bili mali, slabo naoružani i loše opremljeni sastavi, bez iskustva i praktički nepripremljeni za borbu. Najveća vojna postrojba na dubrovačkom području bila je djelatna bojna 116. brigade Zbora narodne garde Dubrovnik, koja je raspolagala s dvjema ojačanim satnjama. Pričuvne satnije osnovane su u Čilipima, Grudi, Stonu, Dubrovniku i Dubrovačkom primorju. Uz vojne postrojbe značajna snaga u obrani bili su djelatni i pripovijeni policajci Policijske uprave Dubrovnik, sa Specijalnom jedinicom policije kao manevarskom postrojbom. Sredinom rujna 1991. formiran je Odred naoružanih brodova, koji se pokazao kao prijekopotrebna logistika kad je Dubrovnik na kopnu blokirao. Manja postrojba od stotinjak ljudi formirana je i unutar Centra za obavlještanje Dubrovnik, a formirani su i manji odredi Narodne zaštite. Uz domaće postrojbe na dubrovačkom području djelovali su vod studenata "Sveti Vlaho", vod dragovoljaca iz Zagreba, pripadnici 9. bojne HOS-a, više manjih skupina iz 4. brigade ZNG-a, vod bojne Zrinski, Omišani i Trogirani iz 114. brigade, te pripadnici hrvatskih snaga iz Makarske, Metkovića, Opuzena, Ploče, Sinja, Vrgorca, Pelješca i Korčule. Ti su sastavi bili veličine od oslabljenog voda do nepotpune satnije i dolazili su u smjena. Od težeg naoružanja na zapadnoj dubrovačkoj bojišnici hrvatske su snage u raznim vremenskim intervalima raspolagale s nekoliko vodova minobacača, nekoliko topova manjeg kalibra i višecijevnim lanserom "Plamen". U prosincu 1991. bojišnica je pojačana s dvjema haubicama 155 mm iz 113. brigade Šibenik.

Prema nekim podacima, prije napada srpsko-crnogorskih snaga, to je područje branilo svega 670 gardista i policajaca na bojištu dugom 75 kilometara do Slanog do Vodavođe. Broj branitelja se

MUZEJ DOMOVINSKOG RATA DUBROVNIK / BOŽO ĐURđE GJUKIĆ

do studenog 1991. povećao na nešto manje od tisuću vojnika i policajaca, da bi do sredine prosinca narastao na nešto više od 1100 branitelja, s tim da je manji dio od tog broja bio angažiran u borbenim djelovanjima.

AGRESIJA NA DUBROVAČKO PODRUČJE 1991.

Jači napadi na dubrovačko područje započeli su krajem rujna 1991. godine na području Konačala. Srpsko-crnogorske snage minobacačkom su vatrom 22. rujna 1991. napale mjesta Vitaljinu i Đuriniće. Na Vitaljinu su se nalazile malobrojne i slabo naoružane hrvatske snage koje su se nakon pojačanih napada JNA 24. rujna povukle u zaseok Bezboge. Granatirale su ih jedinice JNA s Prevlake i topovnjaka Jugoslavenske ratne mornarice, dok su zrakoplovni JNA bacali zapaljive bombe, zbog čega su se slabe hrvatske postrojbe 25. rujna povukle prema Moluntu i Pločicama. U Moluntu je sprječen pokušaj desanta JNA da ga zauzme s mora. Već 27. rujna pješačkim snagama napadnut je zaseok Bani, no napad su hrvatske snage odbile. Otpriklike u isto vrijeme sporadične pucnjave bilo je i prema hrvatskim braniteljima na Brgatu, no to je sve bila samo uvertira u opći napad na dubrovačko područje 1. listopada 1991. godine.

25. OBLJETNICA

VOJNO-REDARSTVENIH OPERACIJA

OSLOBOĐENJA JUGA HRVATSKE

Zapovjednik OG-2 Jevrem Cokić napisao je 29. rujna 1991. Direktivu za napad na dubrovačko područje. Direktivu je Glavni štab Oružanih snaga SFRJ odobrio idućeg dana, nakon čega su srpsko-crngorske postrojbe mogle krenuti u totalni napad. Napad je počeo u ranim jutarnjim satima 1. listopada s kopna, mora i iz zraka, čime se pokušalo ispresijecati teren te uništiti malobrojnu i raštrkanu obranu. Glavni smjerovi napada na istočnom pravcu bili su granični prijelaz Debeli Brijeg i Prapratno, na središnjem pravcu Brat i Osojnik i na zapadnom pravcu Slano i Čepikuće. U početku napada na Komolcu je pogodena dubrovačka transformatorica i telekomunikacijski centar na Srdu. Time je šire područje grada Dubrovnika ostalo bez struje i vode, a dubrovačko je područje bilo u informativnoj blokadi.

ISTOČNI I SREDIŠNJI PRAVAC NAPADA JNA

Na istočnom pravcu prema Konavlima srpsko-crngorske snage pod zapovjedništvom 9. vojnopolomorskog sektora Boka napadale su iz triju smjerova. S područja Bosne i Hercegovine prema Prapratnom napadala su dva bataljona 1. partizanske brigade TO Crne Gore "Sava Kovačević". Na pravcima prema Debelim Brijegu i Đurinićima napadali su pripadnici 4. bataljona 472. motorizirane brigade, te odredi TO Kotor i Herceg-Novi, dok im je podršku pružala Borbena grupa Prevlaka, uz već spomenute zrakoplove i ratne brodove JNA. Napadnuto su područje branile mješovite skupine policije, garde i mještana ukupne jačine oko 120 ljudi, od čega je oko 70 bilo na Prapratnom. Uz pješačko naoružanje branitelji su raspolaga-

li s pet minobacača 82 mm, jednim PZO topom montiranim na kamion i lakisim raketnim lanserom 128 mm. Nakon cjelodnevnih borbi hrvatske postrojbe uspjele su zaustaviti srpsko-crngorske snage. Napad srpsko-crngorskih snaga nastavljen je 2. listopada. Zbog tih su se napada hrvatske snage bile prisiljene povuci iz Prapratnog, Debelog Brijega i Bana prema Grudi, dok su se branitelji s područja Molunat - Đurinići - Mikulići morskom stranom izvukli prema Čilipima. Napredovanje pripadnika JNA nastavljeno je 5. listopada kad su zaposjeli područje od Radovčića i Lovornog do zračne luke u Čilipima, a malobrojna hrvatska obrana izvukla se prema Cavatu i Zvekovici. Srpsko-crngorske snage ulaze 6. listopada na područje Čilipa gdje počinje nesmiljena pljačka tog područja. Da ne ostanu u okruženju, branitelji su se izvukli i iz Konavoskih brda. Manji dio branitelja, poznat pod imenom Konavoska gerila, ostao je na tom području i za vrijeme okupacije sve do oslobađanja tog područja u jesen 1992. godine. Srpsko-crno-

MUZEJ DOMOVINSKOG RATA DUBROVNIK / MIRO KERNER

gorske jedinice u međuvremenu su presjekle teritorij Hrvatske kod Slanog i time dovele dubrovačko područje istočno od te crte u okruženje.

Hrvatske snage na zapadnom su pravcu držale Cavtat, Obod, Duboku Ljutu i Zvekovicu, no već 7. listopada jedinice JNA uz velike su gubitke okupirale Zvekovicu. Okupacijom Zvekovice Cavtat je došao u okruženje. Od hrvatskih se snaga ondje nalazila tek manja skupina policijaca, no i oko šest tisuća prognanika iz Konavala. JNA je Cavtat odlučio dobiti pregovorima, kako bi u miru očistio okupirano područje Konavala, što je provedeno do 12. listopada. Hrvatske snage sada su obranu postavile na području Plata čime je istočni pravac napada došao do Župe dubrovačke. JNA je bez borbe 15. listopada okupirao Cavtat i Obod. Time je JNA na dubrovačkom području dobio luku za pristajanje brodova, čime je znatno olakšala posao logistici, a uz to su držali i zračnu luku u Čilipima. Napadi JNA nastavljeni su 16. listopada te je ubrzo u noći sa 17. na 18. listopada okupiran i Plat.

Na središnjem pravcu, prema Brgatu, Rijeci dubrovačkoj i Osojniku, napadale su postrojbe 472. motorizirane brigade JNA iz Trebinja. Napad je počeo ujutro 1. listopada. Hrvatske snage bile su sastavljene od mješovitih postrojbi policije, garde i mještana. Za podršku su imale četiri minobacača 82 mm i četiri minobacača 120 mm, s ukupno 254 mine, te protuzračne topove na Bosanki i top ZIS 76 mm na području Kupara. Unatoč velikoj vatrenoj moći trebinjske brigade hrvatski branitelji uspjeli su zaustaviti napad srpsko-crnogorskih snaga. Idućeg dana postrojbe JNA približile su se komunikaciji Osojnku - Mokošica. Uvidjevši da će jedina komunikacija prema Dubrovniku biti presječena, branitelji iz Osojnika u noći 6. listopada povukli su se prema Zatonu i Orašcu. Ipak, idućih dana nastupilo je začinje i pregovori s JNA.

Novi napadi JNA iz pravca Osojnika počeli su 17. listopada. Srpsko-crnogorske snage došle su do crte koju su prije držali hrvatski branitelji, čime su dobili dobar pregled prema Dubrovniku i luci Gruž, a topničke napade pojačali su i prema Zatonu, Orašcu i Gromači. Ubzro su jedinice JNA 18. listopada okupirale Podbreže, odakle su imale dobru osnovicu za nastavak napada.

MUZEJ DOMOVINSKOG RATA DUBROVNIK / DAMIR VILIĆ

Srpsko-crnogorske snage započele su 23. listopada jače napade prema Župi dubrovačkoj i Bragatu. Idućeg dana, 24. listopada, malobrojni hrvatski branitelji nisu uspjeli zaustaviti napredovanje JNA, tako da se nakon pada Brgata i dijelova Župe dubrovačke cijela obrana Rijeke i Župe dubrovačke povukla u uže gradsko područje. Branitelji Primorja izvukli su se morskim putem. Zapadno od Dubrovnika obrana je postavljena na crti Rijeka dubrovačka - Sustjepan - Komolac - Stara Mokošica.

Nakon sužavanja crte bojišta u Grad su stigle manje skupine branitelja koje su podigle borbenu spremnost obrane, s obzirom na to da su dubrovački branitelji bili dosta iscrpljeni svakodnevnim borbama. Kao ključne točke otpora postavljene su Srđ i Bosanka.

Komanda 9. vojnopomorske oblasti Boka donijela je 5. studenog zapovijed za napad kako bi se konačno slomila obrana Dubrovnika. Do tog je dana JNA preuzeo kontrolu nad područjem Primorja od Dubravice do Zatona. Veliki napad srpsko-crnogorskih pokrenut je 8. studenog prema Bosanki i Srđu kako bi se razdvojile snage u Dubrovniku i Rijeci dubrovačkoj i time olakšao njihov konačni slom. Nakon dvodnevнog napada s kopna, mora i iz zraka srpsko-crnogorske postrojbe 9. su studenog okupirale Bosanku. Veći dio branitelja povukao se prema Gradu, a manji dio prema Srđu. Srđ i Komolac ostali su obranjeni. Jaki napadi topniš-

25. OBLJETNICA

VOJNO-REDARSTVENIH OPERACIJA

OSLOBOĐENJA JUGA HRVATSKE

tvom i pješaštvom JNA nastavljeni su idućih dana. U borbama je izgubljen položaj na brdu Strinjčera što je 12. studenog rezultiralo povlačenjem obrane Dubrovnika iz cijele Rijeke dubrovačke od Komolca do Stare Mokošice. Zapovjedništvo obrane Dubrovnika nakon toga je odlučilo da se branitelji povuku i sa Srđa. Nakon postignutog uspjeha vodstvo JNA odlučilo je zaustaviti napade i pokušati pregovorima dobiti Dubrovnik. Obrana nije pristajala na to. U međuvremenu su se hrvatske snage vratile na Srđ koji je bio prazan nekoliko dana. Jedinice JNA su za vrijeme pregovora, 18. studenog, okupirale Staru Mokošicu, te su ih hrvatske snage zaustavile na ulazu u Novu Mokošicu. Idućeg dana srpsko-crnogorske snage ušle su i u Novu Mokošicu, dok su 21. studenog hrvatske snage obranile Sustjepan. Izvana grada Dubrovnika neokupirano je ostalo još samo to mjesto i Srđ.

Veliki napad na okruženi Dubrovnik srpsko-crnogorske jedinice pokrenule su 6. prosinca. Grad je napadan velikim brojem granata dok je pješaštvu JNA, uz potporu topništva, pokušalo osvojiti Srđ. Branitelji na Srđu, uz velike napore i žrtve, uspjeli su zaustaviti ovaj napad srpsko-crnogorskih snaga. Nakon tog napada većih pokreta jedinica JNA na tom području nije bilo i crta oko Dubrovnika ostala je nepromijenjena do potpisivanja Sarajevskog primirja 3. siječnja 1992. godine.

ZAPADNI PRAVAC NAPADA JNA

Na zapadnom pravcu dubrovačkog bojišta napadi srpsko-crnogorskih snaga išli su smjerovima Trebimlje - Čepikuće i Zavala - Orahov Do - Slano. Prema Čepikućama su napadali pripadnici 1. par-

tizanske brigade TO Crne Gore "Sava Kovačević" i pripadnici 1. bataljuna 10. crnogorske brigade "Veljko Vlahović" 2. titogradskog korpusa JNA, dok su prema Slanom napadale jedinice 3. bataljuna iste brigade ojačane tenkovima 252. brigade Kraljevo iz 37. užičkog korpusa JNA. Na tom su pravcu napada hrvatske snage uspjele 1. listopada zaustaviti srpsko-crnogorske jedinice i nanjeti im velike gubitke na području Čepikuća. Na pravcu prema Slanom srpsko-crnogorske snage zaustavljene su kod Loznice. Braniteljima na području Čepikuća podršku su pružale četiri posade minobacača 82 mm, dok su na području Slanog bila raspoređena tri minobacača 82 mm. Zbog ovog poraza srpsko-crnogorske snage okomile su se na hrvatsko stanovništvo na širem području sela Ravno u Bosni i Hercegovini maltretirajući ih i ubijajući, dok su im kuće i gospodarstva bila zapaljena.

Srpsko-crnogorske snage svoje su jedinice, nakon poraza, usmjerile na Slano. Već 3. listopada došle su do Majkova i zapravo kontrolirale Jadran-sku magistralu, a 4. listopada okupirano je Slano. Zauzimanjem Slanog dubrovačko je područje došlo u okruženje, što je dodatno otežalo već ionako tešku situaciju, a obranu tog pravca preuzeo je zapovjedništvo u Metkoviću. Sredinom listopada 1991. nastavljeni su napadi JNA na zapadnom pravcu. Na tom pravcu u drugoj polovini listopada protuudare je izvodila hrvatska strana, no s obzirom na omjer snaga u korist JNA takvi su pokušaji završavali većinom neuspješno. Ipak, 1. studenog hrvatske su postrojbe uspjele nakon više pokušaja zauzeti brdo Tmor, dominantan kot u području Slanog.

Početkom studenog 1991. jedinice JNA čistile su područje BiH sjeverno do Čepikuća, čime su do-datno ugrozile hrvatske snage na tom dijelu bojišnice. Nakon toga u drugoj polovini studenog 1991.

pokrenuti su napadi na Čepikuće koje su okupirane 24. studenog. Ubrzo potom okupirane su i Lisečke Rudine, a do kraja studenog JNA je došao do mosta Bistrina. Napredovanje srpsko-crnogorskih snaga hrvatske postrojbe su zaustavile u predjelu sela Đonta Doli i Stupa. Napredovanje JNA nastavljeno je početkom prosinca 1991. kad je okupirano mjesto Zaton Doli i područje do mjesta Zamasline na Pelješcu. Već 5. prosinca JNA nastavlja napade na pravcima Smokovljani - Ošlje - Imotica i Doli - most Bistrina - Klek. U tim je napadima okupirano selo Ošlje, a srpsko-crnogorske snage zaustavljene su na području sela Stupa. Napadi na to područje nastavljeni su do druge polovine prosinca 1991., no crta obrane nije značajno pomaknuta te se stabilizirala na liniji Bistrina - Stupa - Šumet - Utrk.

MUZEJ DOMOVINSKOG RATA DUBROVNIK / MATKO BILJAK

RAZDOBLJE OD SARAJEVSKEGA PRIMIRJA DO DEBLOKADE DUBROVNIKA 1992.

Potpisivanjem primirja u Sarajevu početkom siječnja 1992. hrvatske su postrojbe dobile vrijeme za odmor i konsolidaciju, kako bi mogle početi s pripremama za oslobođanje okupiranog prostora kad to političke prilike dopuste. U Hrvatskoj vojsci proveden je preustroj postrojbi kako bi se dobile jače manevarske postrojbe koje mogu djelovati na

bilo kojem bojištu u Hrvatskoj.

Postrojbe na južnom dijelu Hrvatske bile su organizirane u okviru 6. Operativne zone Split i Hrvatske ratne mornarice. Na dubrovačkom području djelovalo je Zapovjedništvo sektora Dubrovnik. Ono je bilo zaduženo za obranu na crti Bistrina - selo Stupa - planina Zelenikovac - Mala Gradina. U obrani tog područja 1992. godine sudjelovale su dvije bojne 4. gardijske brigade, te dijelovi 114. brigade HV-a Split, 115. brigade Imotski, 116. brigade HV-a Metković i 156. brigade HV-a Makarska. Za obranu Pelješca bio je zadužen Mješoviti odred mornaričkog pješaštva "Pelješac". U samom gradu Dubrovniku, koji je bio u okruženju, djelovalo je Zapovjedništvo obrane Dubrovnika koje je bilo izravno podređeno Glavnom stožeru Hrvatske vojske. Zapovjedništvo obrane Dubrovnika bila je podređena 163. brigada Hrvatske vojske i Mornarički odred "Dubrovnik". Dubrovačka 163. brigada osnovana je 13. veljače 1992. godine, a osnivači su činili pripadnici djelatne bojne 116. brigade ZNG-a koji su bili jedan od stupova obrane dubrovačkog područja 1991. godine. Te su postrojbe imale stalne obuke kako bi bile spremne za operacije oslobođanja hrvatskog juga.

PRIPREME I POČETAK OSLOBAĐANJA HRVATSKOG JUGA

Početkom travnja 1992. hrvatske snage na krajnjem jugu Republike Hrvatske (području nadležnosti ZP-a Split i HRM-a) činile su tri domicilne pričuvne brigade HV-a - 116. Metković, 156. Makarska i 163. Dubrovnik, te nekoliko manjih bojnih sastava kopnene vojske i mornarice, a od djelatnih snaga dijelovi 4. br ZNG-a. U zaledu, na području BiH od Livna do Stoca, postojao je niz manjih, slabo uvezanih oružanih sastava lokalnih Hrvata koji su štitili bok hrvatskim snagama u RH. Zbog niza slabosti u dotadašnjem sustavu zapovijedanja 10. travnja 1992. formirano je Južno bojište (JB), s ciljem objedinjavanja bojnih djelovanja hrvatskih snaga i njihova povezivanja u jedinstvenu cjelinu. Temeljem zapovijedi predsjednika RH Franje Tuđmana, zapovjednikom JB-a

25. OBLJETNICA
VOJNO-REDARSTVENIH OPERACIJA
OSLOBOĐENJA
JUGA HRVATSKE

imenovan je general zbora Janko Bobetko, kome su podređena sva zapovjedništva i postrojbe HV-a i HRM-a na jugu RH. Uz suglasnost vrha Herceg-Bosne, podređene su mu i postrojbe HVO-a od Livna do Stoca, a po dubini do Bugojna, s ciljem stabilizacije tamošnjih crta obrane, koje su pritom ojačane i snagama ZNG-a i HV-a. Odmah nakon dolaska general Bobetko ustrojio je Zapovjedništvo JB-a sa ZM-om u Pločama, a IZM-om u Grudama kako bi imao što bolji uvid u stanje na livanjskom, tomislavgradskom i mostarskom bojištu. Pritom je imenovao i zapovjednike za pojedina bojišta u BiH. Za zapovjednike livanjskog i tomislavgradskog bojišta imenovao je general-bojnika Antu Rosu i pukovnika Žarka Tolu dok je brigadir Miljenko Crnjac imenovan koordinatorom obrane na pravcu Tomislavgrad - Prozor - Konjic. Temeljem zahtjeva ministra obrane RH Gojka Šuška, general Bobetko imenovao je 7. svibnja 1992. brigadira Zdravka Andabaka zapovjednikom Sektora Mostar - Široki Brijeg - Čitluk - Čapljina, a ujedno i zamjenikom generala Slobodana Praljka koji je bio zapovjednik obrane Hercegovine. General Bobetko je 19. svibnja, s ciljem organiziranja učinkovite obrane i povezivanja postojećih postrojbi i zapovjedništava u Srednjoj Bosni, uspostavio IZM Srednja Bosna sa sjedištem u Gornjem Vakufu. Njime je zapovijedao brigadir Žarko Tole, kojeg je na dužnosti zapovjednika tomislavgradskog bojišta zamjenio pukovnik Ivan Kapular.

Intenzivne borbe na Južnom bojištu započele su početkom travnja 1992. zbog izbijanja rata u BiH. Započele su na Kupreškoj visoravni i potrajale su do oslobođanja Konavala i napadne operacije HVO-a Bura na lijevoj obali Neretve i u Podveležju u kasnu jesen 1992. godine.

Kupreška visoravan ima stratešku važnost kao

polazište za prodor iz Dalmacije u Srednju Bosnu, ali i obratno. Za zauzimanje visoravni neprijatelj je ustrojio 30. partizansku diviziju s komandom u Mrkonjić Gradu, koja se sastojala od 1., 13. i 19. partizanske brigade. Njihova mobilizacija započela je sredinom ožujka 1992. da bi se pripreme za zauzimanje visoravni intenzivirale krajem mjeseca. Postojeće neprijateljske snage ojačane su bataljunom 11. mtrb Kninskog korpusa JNA iz Drvara, koji je razmješten na području Mrđanovci - Novo Selo - Šemenovci, a doveden je i dragovoljački bataljun Banjalučkog korpusa JNA. Uoči sukoba, srpske snage i JNA brojile su oko 1700 ljudi. Hrvatske snage na području Kupresa imale su oko 250 ljudi, a u Tomislavgradu je pod oružjem bilo oko 1500 ljudi. Sukobi na području Kupresa počeli su 3. travnja iznenadnim napadom snaga HVO-a. U početnim sukobima zdržene snage HVO-a iz Kupresa, Tomislavgrada, Šuice i Posušja bile su uspješne te su 4. travnja stavile pod nadzor Donji Malovan i Kupreška vrata, opkolivši pritom u Kupresu bataljun 19. partbr JNA. No, situacija se ubrzo promjenila. Dobivši pojačanja - topništvo izvučeno iz zapadne Slavonije, TG-1 iz Kninskog korpusa i četu tenkova iz sastava 51. mbr, srpske snage uspjele su tijekom 6. travnja razbiti hrvatsku obranu na pravcu Blagaj - Zloselo i 7. travnja ući u Kupres. Istog su dana sve srpske snage na visoravni stavljenе pod Komandu Kninskog korpusa JNA koja je osnovala 11. OG za zapovijedanje snagama na području Kupres - Livno - Bugojno. Tijekom 11. travnja snage 11. OG-a ušle su u selo Donji Malovan. Unatoč tome, snage HVO-a s pristiglim pojačanjima iz Hrvatske - skupinom bojne Žrinski, vodom 4. br ZNG-a, skupinom 1. br ZNG-a i bojnom 126. br HV-a Sinj - uspjele su odbiti srpski napad na Šuicu i stabilizirati tamošnju crtu bojišta.

Nakon ovladavanja Kupreškom visoravnji i neuspjeha u prodoru prema Šuici, srpske snage okre-nule su se prema Livnu. Njegovim zauzimanjem otvorio bi im se put prema Sinju i Splitu te Her-cegovini, uz mogućnost izbijanja u šire područje Neretve i odsijecanja juga Hrvatske. Zbog toga su Srbi na područje Glamoča prebacili TG-1 i tenkov-sku četu iz sastava 51. mbr koji su, uz pomoć lo-kalnih snaga srpskog TO-a u Bosanskom Grahovu i Glamoču, trebali ovladati područjem Livna.

Hrvatske snage na području Livna činile su lo-kalne snage HVO-a, ojačane dragovoljcima iz Hr-vatske i snagama ZNG-a, HV-a i HOS-a. U pomoć im je došla i skupina pripadnika Specijalnih postrojbi GS-a HV-a čiji je zapovjednik, general Ante Roso, imenovan zapovjednikom obrane Livna. Na dužno-sti ga je 19. travnja zamjenio brigadir Ante Gotovi-na koji je livanjsku bojišnicu, dugu 82 km, podijelio na šest sektora. Sustav obrane ojačan je jakim ot-pornim točkama, preprekama i minskim poljima, a uz aktivnu obranu hrvatski branitelji poduzimali su i dubinska izvidanja i diverzantske akcije u dubi-ni neprijatelja. U tome se posebno isticala 5/4. br ZNG-a, s 200 boraca, sa zapovjednikom Rodolfovom Barriom Saavedrom, koja je pristigla početkom travnja kako bi pomogla u osposobljavanju lokal-nih snaga HVO-a i organiziranju čvrste crte obrane. Uz nju, hrvatske snage na području Livna ojačane su 17. travnja i taktičkom skupinom 2. br ZNG-a.

Srpske snage krenule su u napad 13. travnja, glavnim snagama na pravcu Glamoč - prijevoj Koričina - Priluka, a pomoćnim na pravcu Glamoč-ko polje (Vidimlje) - Strmica. Napad na glavnom pravcu uspješno su odbile snage 5/4. br ZNG-a, HVO-a i jedne satnije HOS-a, dok su ga na po-moćnom pravcu zaustavili pripadnici Specijalnih postrojbi GS HV-a, dragovoljci pristigli iz Hrvatske i HVO. Nakon tog neuspjeha, srpske su snage 23. travnja poduzele novi žestoki napad kodnog ime-na Proljeće, glavnim snagama na pravcu Čaprazlije - Rujani - Livno, a pomoćnim na pravcima Čelebić - Livno i Vrbica - Čelebić. Napad, u kojem su su-djelovale snage TG-1 i dijelovi 11. mtbr, uspješno je odbijen. Nakon pretrpljenog poraza TG-1 je oja-čana još jednim bataljunom 11. mtbr i prelazi u obranu. Time su srpske snage odustale od zamisli da brzim prodorom zauzmu Livno.

MUZEJ DOMOVINSKOG RATA DUBROVNIK / ŽELJKO MAGANIĆ

NEPRIJATELJSKI POKUŠAJ ODSIJEĆANJA KRAJNJEG JUGA HRVATSKE

Istdobno s borbama na području Kupresa i Livna, snage 4. vojne oblasti JNA poduzele su Travanjsku ofenzivu u dolini Neretve. To je bio posljednji veliki pokušaj JNA da izbjije u dolinu Neretve i na more, zauzme luku Ploče i odsječe krajnji jug Hrvatske. Prema hrvatskim obavještaj-nim podacima plan JNA bio je da Kninski korpus zauzme Livno i Tomislavgrad, nakon čega je trebao nastaviti prorod i spojiti se sa snagama JNA u dolini Neretve. Zapovjedništvo hrvatskih snaga bilo je upoznato s planovima JNA. Načelnik obavještajne službe HRM-a izvjestio je 27. ožujka 1992. zapovjednika HRM-a, admirala Svetu Leticu o priprema-ne neprijatelja za napadna djelovanja između 7. i 10. travnja iz pravca Stoca. To je potvrdio novim izvješćem 4. travnja, kad je istaknuo da će napad početi oko 9. travnja. U skladu s tim izvješćima na-čelnik GS-a HV-a, general zbora Anton Tus izdao je 4. travnja zapovijed za angažiranje svih raspo-loživih snaga HV-a i HRM-a na jugu Hrvatske sa zadaćom odsudne obrane položaja u dolini rijeke Neretve. Nakon odbijanja napada, hrvatske snage trebale su prijeći u napad, uništiti neprijateljske snage na području Stona i Dubrovnika, debllokirati Dubrovnik i oslobođiti krajnji jug Hrvatske. Istog

25. OBLJETNICA

VOJNO-REDARSTVENIH OPERACIJA

OSLOBOĐENJA JUGA HRVATSKE

dana, 4. travnja, Zapovjedništvo HRM-a ustrojilo je IZM u Pločama, koji je 8. travnja izdao zapovijed za obrambeno-napadnu operaciju. Za provođenje operacije bilo je zaduženo Zapovjedništvo HRM-a. Formiranjem Južnog bojišta zapovijedanje operacijom preuzeo je njegov zapovjednik, general zbora Janko Bobetko.

Komanda 4. vojne oblasti JNA izdala je 10. travnja zapovijed za napad, s ciljem da se hrvatske snage protjeraju s područja općine Stolac, da se izbjije na lijevu obalu Neretve i dostigne crta Mostar - Čapljina - Hutovo - zapadna granica Popova polja. Cilj neprijatelja u I. fazi bio je izbiti na lijevu obalu Neretve i ovladati Metkovićem, prijevojem Stolovi i Neumom, a u II. fazi, nakon zauzimanja masiva Žaba, koji je od strateškog značaja za daljnje napredovanje, zauzeti luku Ploče te tako odsjeći krajnji jug Hrvatske.

Za realizaciju tog cilja sredinom ožujka 1992. na području od Neretve do Boke kotorske razmješteni su dio Podgoričkog i glavnina Bilećkog korpusa JNA (preuzeo je ulogu i položaje Užičkog korpusa koji se izvukao u Srbiju), koji je u prosincu 1991. premješten na to područje sa šireg prostora Rijeke. Navedene snage dodatno su, prema hrvatskim obavještajnim podacima, ojačane bojom 63. padobranske brigade JNA iz Niša, značajnim snagama TO-a Crne Gore i istočne Hercegovine i brojnim topničkim postrojbama. Zračnu podršku pružali su im zrakoplovi JNA s aerodroma u Mostaru, Podgorici i Bihaću. Jugoslavenska ratna mornarica bazirala je na otocima Vis i Lastovo te u Boki kotorskoj, a njezine manje snage nalazile su se kod Slanog i Cavtata. Prema hrvatskim obavještajnim procjenama ukupan broj neprijateljskih vojnika u napadnom ešelonu na bojišnici od rijeke Neretve do Prevlake bio je oko 10 000. Na zapad-

nodubrovačkoj bojišnici bilo je oko 3500 - 4000 neprijateljskih vojnika, sastavljenih uglavnom od prvih ešelona 10. mtbr iz Mostara, 13. mtbr iz Bileće i 472. mtbr iz Trebinja, ojačanih jedinicama TO-a. Prvi napadni ešelon neprijatelja bio je podijeljen u borbene grupe. Zapovjednik cijele južno-dalmatinske bojišnice od Neretve do Prevlake bio je zapovjednik 2. operativne grupe JNA, general-pukovnik Pavle Strugar, a zapovjednik snaga na zapadnodubrovačkom bojištu bio je zapovjednik Podgoričkog korpusa, general-major Radomir Damjanović sa ZM-om u Ljubinju.

Uz upornu obranu aerodroma Mostar, Bilečki korpus trebao je izvršiti napad na pravcima Berkovići - Hrgud - Barane, Kokorina - Kamena - Hudova i Pijesci - Dubrava - Borojevići, deblokirati snage u vojarni u Čapljini i Tasovčićima i ovladati lijevom obalom Neretve. Zadaća Podgoričkog korpusa bila je obrana na pravcu Metković - Hutovo - Popovo polje i Ston - Doli - Slano, te napad pomoćnim snagama na pravcu Ljubinje - Stolovi - Hutovo. Nakon ostvarenja prvotnih ciljeva trebali su nastaviti napad s ciljem izbijanja na more, zauzimanja luke Ploče i odsječanja juga Hrvatske. Radi lakšeg djelovanja, snage JNA bile su organizirane u borbene grupe, uz veliku uporabu topništva, raketenih sustava i zračnih udara te uz povremene diverzantske upade.

Na području Mostara i Čapljine JNA i lokalne srpske snage držale su lijevu i desnu obalu rijeke Neretve od Mostara do Žitomislja i lijevu obalu od Žitomislja do sela Klepci i Tasovčići, odnosno do Hutova blata. Lokalne hrvatske snage bile su organizirane po strukturi TO-a pri općinskim stožerima Mostar, Čitluk, Čapljina, Široki Brijeg, Ljubaški i Grude. U travnju 1992. osnovana je OG HVO-a za jugoistočnu Hercegovinu na čelu sa zapovjednikom, generalom Slobodanom Praljkom.

U svim navedenim općinama dio branitelja bio je u sastavu HOS-a, a Muslimani u Mostaru osnovali su Samostalni mostarski bataljun. Sukob u Mostaru počeo je 3. travnja nakon eksplozije kamiona cisterne kod vojarne "Sjeverni logor" i ubrzo se proširio na šire područje doline Neretve. Snage Bilećkog korpusa napale su 10. travnja Mostar i krenule u prodor iz Berkovića, Kokorine i Pijesaka prema Neretvi. Zbog teške operativne situacije i opasnosti prodora snaga JNA prema moru i temeljem zapovijedi zapovjedniku 6. ZP-a Split, kao pojačanje lokalnim braniteljima 13. travnja sa zadarskog područja dolazi 4/4. br ZNG-a. Predvodena zapovjednikom Damirom Krstičevićem, zaposjela je crtu obrane Slipčići - Tepčići - Dobro Selo, pri čemu je ojačana pješačkom satnjom HVO-a Ljubuški, vodom specijalne policije i vodom minobacača iz Čitluka. Hrvatske snage uspjele su 24. travnja zauzeti vojarnu JNA u Čapljini, koja se nalazila u okruženju. Dio vojnika uspio se izvući u devet transportnih helikoptera Mi-8 nakon desanta borbene grupe 63. padobranske brigade iz Niša. Podršku u izvlačenju dale su im zračne snage JNA koje su pritom izgubile dva zrakoplova tipa Jastreb. Kako bi dodatno osigurao crtu obrane, zapovjednik 4/4. br ZNG-a isplanirao je jednu manju akciju kojom se željelo ovladati tt. 343, oslobođiti selo Miličevići i presjeći komunikaciju selo Vlake - selo Škore izbijanjem na Njemačku cestu. Za nositelja napada odabrana je 3. satnija bojne. Napad je počeo 8. svibnja u 13 sati. Iako su pripadnici 3. satnije uspjeli ovladati praznim neprijateljskim rovovima na Vlačini i raskrijijem s. Miličevići - s. Škore, nakon protuudara neprijatelja u hrvatskim rukama ostala je samo važna tt. 343. Tijekom sukoba, JNA je 12. svibnja uspio ponovno zauzeti Bijelo polje na području Mostara, nakon čega je idućeg dana izbio na lijevu obalu Neretve. Neprijatelj je 15. svibnja poduzeo žestoki napad s ciljem proboga hrvatske obrane između s. Krivodol i s. Čule, koji je odbijen. Hrvatske snage na području Čapljine i Mostara uglavnom su se branile, što je trajalo do 7. lipnja kad počinje žestoki napad s ciljem izbjeganja na desnu obalu Neretve. Kako su srpske snage i JNA raspolaže s jednim oklopnim bataljunom na lijevoj obali Neretve i s dvjema četama tenkova u širem području Bivoljeg Brda i na Pijescima južno

od Mostara, prema zapovijedi generala Janka Bobetka lokalne snage ojačane su dijelom specijalne postrojbe za protuoklopnu borbu iz Siska, koja je podčinjena zapovjedniku 156. br HV-a.

Istdobno sa snagama Bilećkog korpusa u napad su krenule i snage Podgoričkog korpusa. Glavni teret obrane crte bojišta na pravcima Gabela - Metković - Opuzen - Ploče, Slano - Ston - Neum - Ploče i Stolac - Stolovi - dolina Neretve imale su

1. i 4. br ZNG-a, kojima su pomagale brigade HV-a - 113. Šibenik, 114. Split, 115. Imotski, 116. Metković i 156. Makarska. Snage 1. br ZNG-a (3. i 6. bojna) i dio potpore brigade, ustrojene kao TG-1, koje početkom travnja 1992. dolaze na to područje držale su crtu obrane od zaljeva Bistrina do mjeseca Rujnica, dok su snage 4. br ZNG-a držale crtu obrane prema Popovu polju sa ZM-om u Hutovu.

Snage Podgoričkog korpusa krenule su u napad 10. travnja. Glavni smjer njihova napada bio je planiran pravcem Stolovi - Crnoglavl - Vinine -

25. OBLJETNICA

VOJNO-REDARSTVENIH OPERACIJA

OSLOBOĐENJA JUGA HRVATSKE

MUZEJ DOMOVINSKOG RATA DUBROVNIK / MARINA BRAUT

Cerovice. Nakon početnih sukoba, neprijatelj je prebacio težište napada na južni pravac bojnih dje-lovanja Trebimlja - s. Trnovica - sela Gornji i Donji Drijen - s. Radetići - s. Hotanj Hutovski - s. Gradac.

Nakon što su 10. travnja bez otpora Muslimana prošle kroz Stolac, tijekom dana su se snage JNA na području Musine kule sukobile s bojnom 115. br HV-a koja je držala položaje na području Bačnika i Drenovca. Zbog žestokih napada neprijatelja, snage 4. br ZNG-a potisnute su 13. travnja s položaja Čavaška gradina na crtu Glumino

- Vinine te se povlače na crtu Crnoglav - Trnovski brije - Kozarica. Neprijatelj je napadao s dvjema BG - jedna iz pravca Udore, a druga pravcem Rujev Do - Mahala - Gornje Hrasno, s ciljem osvajanja prijevoja Stolovi. JNA je 13. travnja s četom tenkova izbio na prijevoj Stolovi, čime je ugrozio obranu pravca Gornje Hrasno - Donje Hrasno. Stolove je obranila 2. samostalna satnija 4. br ZNG-a pod zapovjedništvom Andrije Matijaša, koja je u iduća dva dana ojačana bojnom 113. br HV-a, bojnom 114. br HV-a i izvidničkom satnijom ZP-a Split. Idućih dana neprijatelj je nastavio napadati područje Stolova, da bi 16. travnja 1992. krenuo u žestoki napad na pravcima Udore - Stolovi - Vinine i Mahala - Grabovište - Gaj - Crnoglav - Vinine. Napad su uspješno odbrile 2. samostalna satnija 4. br ZNG-a i TG-2 pod zapovijedanjem zapovjednika 114. br HV-a Ante Čatlaka, ustrojena od snaga 113., 114. i 116. br HV-a i lokalnih snaga HVO-a. Topništvo 4. br ZNG-a u tome im je uvelike pomoglo. Obranom prijevoja Stolovi, koji dodatno utvrđuju, hrvatske su snage stabilizirale crtu bojišta i otklonile opasnost od napada iz pravca Stoca i Ljubinja pravcem Stolovi - Cerovica prema Metkoviću i Neretvi.

Nakon tih neuspjeha, JNA se idućih nekoliko dana ograničio na djelovanje zrakoplovima po hrvatskim položajima. Pritom su imali i značajne gubitke. Tako je 19. travnja srušen jedan zrakoplov JNA dok je djelovao po Hrasnu i Hutovu, a tri dana poslije postrojba PZO-a iz Koprivnice oborila je još jedan zrakoplov JNA, čiji je pilot zarobljen. Nakon privremenog zatišja, 22. travnja počeli su novi žestoki topnički i oklopno-pješački napadi snaga JNA, s ciljem proboga hrvatske crte obrane. Tijekom 22. travnja trajale su žestoke borbe za Bezimeni vis, koji su branili pripadnici 3/1. br ZNG-a. Idućeg dana neprijatelj je, uz snažnu topničku potporu,

krenuo u napad duž cijele crte koju su držale snage 1. br ZNG-a te zauzima Gornji Drijen. Istog dana, nakon snažnog topničkog napada tijekom kojeg je uništen ZM bojne 113. br HV-a, neprijatelj počinje novi pješačko-oklopni napad na prijevoj Stolovi. Neprijateljsko pješaštvo uspјelo je doći do samih položaja hrvatskih branitelja, gdje je zaustavljen zbog žestokog djelovanja bitnice MB 120 mm iz sastava TRD-a 4. br ZNG-a, pod zapovijedanjem Vicka Mardešića. Odlučna bitka s ciljem sprečavanja neprijatelja da ovlada dolinom Neretve, izbjige

NERETVA - OPERACIJA OSLOBAĐANJA KRAJNJE JUGA HRVATSKE

Planovi za operaciju oslobađanja krajnjeg juga Hrvatske, kodnog imena Neretva, počinju se razrađivati krajem ožujka 1992. kad je načelnik GS-a HV-a, general zbora Anton Tus izdao zapovijed za obrambeno-napadna djelovanja hrvatskih postrojbni na krajnjem jugu Hrvatske. To je dodatno razrađeno zapovijedima generala Tusa od 4. travnja i Zapovjedništva HRM-a od 8. travnja. Prema prvotnim planovima, operaciju je trebalo realizirati Zapovjedništvo HRM-a s IZM-om u Pločama, da bi ustrojavanjem JB-a to postala zadaća njegova zapovjedništva na čelu s generalom Jankom Bobetkom. Krajem travnja hrvatske snage počele su se grupirati na Južnom bojištu i pripremati za napadna djelovanja. Početkom svibnja na području Metkovića i Neuma nalazile su se 1. br ZNG-a kao TG-1 (brigada je postupno uvođena na bojište, 7. svibnja došla je kompletna, osim dijela topništva koje je iz zapadne Slavonije dovedeno početkom lipnja 1992.), 4. br ZNG-a (bez 4. i 5. bojne), TG-2 sastavljena od dijelova 113., 114. i 116. br HV-a, te 156. br HV-a (jedna bojna s topničkim ojačanjima iz 4. br ZNG-a). Krajem travnja 1. br ZNG-a pridodata je bitnica samohodnih haubica 122 mm Gvozdika iz 2. ZP-a Bjelovar, a 28. svibnja ojačana je satnjom mornaričkog pješaštva iz Pule. Na širem području Stona nalazile su se postrojbe Mješovitog odreda mornaričkog pješaštva Pelješac, s 976 ljudi.

Prema hrvatskim obavještajnim podacima, sredinom svibnja 1992. nasuprot hrvatskim snagama nalazile su se snage 472. mtbr iz Trebinja i 10. lbr iz Nikšića, ustrojene u pet borbenih grupa i dva ešelona, sa snagama potpore. Tenkovska četa, jačine 14 tenkova bila je raspoređena po vodovima u području Popova polja. Topničku potporu davao im je MAD sastava bh 122 mm, bh 105 mm i bh 155 mm, razmještenih u selima Trnovica, Dužica i Pećine. Potporu im je davao i SVLR Oganj, razmješten u području s. Majkovi - Ravno.

Općem napadu duž cijele crte bojišta pretvodile su manje akcije hrvatskih snaga koje su trebale poboljšati polazne položaje za pokretanje napada. Već 6. svibnja snage 1. br ZNG-a krenule

na more te zauzme luku Ploče otpočela je 24. travnja. Uvođenjem pričuve - BG-3 i BG-4, neprijatelj je uspio ovladati k. 496 Kičin, područjem Velikih brda te selima Gornji i Donji Drijen. Tijekom b/d 24. travnja, pripadnici PZO-a 1. br ZNG-a srušili su zrakoplov JNA koji je pokušao raketirati pripadnike postrojbe u Gradcu. Žestoki napadi JNA i srpskih snaga trajali su do 28. travnja 1992., ali nisu uspjeli probiti hrvatsku crtu obrane.

Neuspjehom Travanijske ofenzive i pokušaja probjala prema moru JNA je doživio prvi veliki poraz na južnodalmatinskoj bojišnici tijekom Domovinskog rata. Nakon tog neuspjeha JNA je na Južnom bojištu prešao u obranu, što je otvorilo mogućnost hrvatskim snagama da počnu odlučni napad s ciljem debllokade Dubrovnika i oslobođanja krajnjeg juga Hrvatske.

25. OBLJETNICA

VOJNO-REDARSTVENIH OPERACIJA

OSLOBOĐENJA JUGA HRVATSKE

su u napad pravcima Topolovo - Ošlje - Zaton Doli i Hotanj Hutovski - Gornji i Donji Drijen - Glošeta te su idućeg dana, uz potporu topništva Mješovitog odreda mornaričkog pješaštva Pelješac s otoka Šipana, ovladale k. 496 Kičin, Gornjim i Donjim Drijenom te Višnjicom. Snage 1. br ZNG-a uspjele su 9. svibnja prijeći most u zaljevu Bistrina i zauzeti zapadni dio tt. 277 Smrčevac, čime su zauzeti bolji polazni položaji prije napada. U jutarnjim satima 12. svibnja snage 4. br ZNG-a ovladale su Čavaškom gradinom i Orlovimukom, a potom su zauzele i Malu gradinu, uklinivši se duboko u neprijateljski raspored.

Te manje akcije bile su uvod u opći napad hrvatskih snaga na Južnom bojištu. Na večernjem sastanku u Zapovjedništvu Južnog bojišta, 17. svibnja, general Bobetko izdao je zapovijed za otpočinjanje općeg napada duž cijele bojišnice idući dan. Temeljna zamisao operacije bila je da se nositelji napada - 1. br ZNG-a koja kreće u napad iz zaljeva Bistrine prema Slanom, te 4. br ZNG-a koja kreće u napad iz Popova polja i djeluje obuhvatno - nadajući na dvama pravcima, uz potporu topničke grupe JB-a i Mješovitog odreda mornaričkog pješaštva s Pelješca, probiju do komunikacije Zavala - Slano, spoje kod Zavale i uniše neprijateljske snage okružene na prostoru Smokovljani - Visočani - Rudine. U drugoj fazi operacije snage 1. i 4. br ZNG-a imale su zadaću probiti se prema Dubrovniku, spojiti se sa snagama dubrovačke 163. br HV-a i tako stvoriti uvjete za daljnje napredovanje do konačnog oslobođenja juga Hrvatske.

Napadna operacija hrvatskih snaga s ciljem deblokade Dubrovnika počela je 18. svibnja 1992. godine. Usklađena je s obvezom SR Jugoslavije da povuče snage JNA (18. svibnja 1992. mijenja naziv u V) iz Hrvatske i BiH, jer se očekivalo da će njiho-

vo povlačenje olakšati prodror hrvatskim snagama. Iako su se snage VJ-a krajem svibnja 1992. počele povlačiti s uporišta u okolini Dubrovnika to nije olakšalo prodror hrvatskih snaga, jer su se jedinice nekadašnje JNA na Južnom bojištu uglavnom preimenovale u vojsku bosanskohercegovačkih Srba te su i dalje držale Dubrovnik čvrsto pod opsadom.

Već prvog dana operacije snage 1. br ZNG-a ovladale su k. Treskavac (čime im se otvarao put prema Čepikućama), Oblim brdom, Ostrovicom i Lansovom glavom, te su se kod Stona spojile s Mješovitim odredom mornaričkog pješaštva. Idućeg dana oslobodile su uzvisinu Debeli brijež iznad zaljeva Bistrine, a 20. svibnja k. Trmor, Trnavicu, Dužicu i Donju Trebimlju. Prostor od Strmice do Malog Trmora oslobodile su 21. svibnja te su idućeg dana, u suradnji s MOMP-om s Pelješca, organizirale obrane na pravcu Slano - Lisnik - Čepikuće - Trebinjska brda - Donja Trebimlja - Pećine - Trnčina. Dijelovi brigade ulaze 23. svibnja u Slano, no na okolnim brdima i dalje su se nalazile srpske snage koje su nadzirale mjesto s k. Lisnik za koju su se nekoliko dana vodile teške borbe. Brigada je 25. svibnja zauzela položaje Banja, Somina greda, Vrijesno, Gradina, Pod i Golić, te je idućeg dana skupina 4. bojne i izvidničkog voda brigade uspjeła zauzeti kotu Lisnik. Znajući važnost Lisnika, neprijatelj je u 5:00 sati 27. svibnja poduzeo snažan topničko-pješački napad, nakon čega je uslijedilo žestoko granatiranje kote tijekom iduća dva dana. Usprkos velikim gubicima (osam mrtvih i dvadeset ranjenih), snage 1. brigade uspjele su odbiti sve neprijateljske napade na Lisnik te su 30. svibnja ušle u razrušeno i spaljeno Slano. Osvajanjem kote Lisnik stvoreni su predviđeni za ulazak u Čepikuće i Orahov Do. Do 29. svibnja 1. br ZNG-a ovladala je položajima prema Orahovu Dolu te Zlin klancem,

Golim brdom i Velikim dolom, zaposjednuto je nekoliko kota (Ogradenica, Torac, Veliki vrh, Motoruga, Ivanova lazina, Smemini obalji) te su oslobođena mjesta Prekopljje i Trsteno. Oklopni vod brigade podržao je 30. svibnja napad 163. br HV-a na Golubov kamen te je sa zapadne strane ušao u Dubrovnik i produžio do Kupara, gdje se razmjestio kao ojačanje dubrovačke brigade HV-a. Istog dana, izvidnički vod brigade ovlađao je područjem Trijesci vrh - Ružni dolac - Orahov Do. Dijelovi brigade spojili su se 3. lipnja s dijelovima 4. br ZNG-a u predjelu Češljara, da bi, nakon žestokih borbi, postrojbe 1. br ZNG-a 7. lipnja ovladale prometnicom Češljar - Zavala. U Zavali su se spojile snage 1. i 4. br ZNG-a te su utvrđuju obranu.

Prvog dana operacije postrojbe 4. br ZNG-a zauzele su Turkoviće i Dobar Do, a idućeg dana zauzimaju Pećine i Dužice. Njihovo brzo napredovanje zaustavljeno je kod k. Veliki i Mali Lisac. Postrojbe brigade uspjele su 21. svibnja zauzeti Mali i Veliki Lisac te Trebimlju, no u protunapadu srpske snage uspjele su vratiti izgubljene kote, nanijeviši pritom velike gubitke (tri poginula i pet ranjenih pripadnika) 2./4. br ZNG-a. Gubitkom tih kota, ključnih položaja za daljnje napredovanje, snage brigade dijelom su se morale povući iz Trebimlje. Pregrupiravši se, snage 4. br ZNG-a krenule su tijekom noći 27./28. svibnja u napad na Veliki i Mali Lisac. Nakon žestokih borbi uspjele su ih zauzeti, kao i područje Trebimlje, Trnčinu i selo Velja Međa u kojem je zarobljeno 16 srpskih vojnika. Istog dana, 28. svibnja, brigadi je pridodata Satnija mornaričko-desantnog pješaštva iz Splita. Brigada je 29. svibnja zauzela šire područje Trebimlje, a potom Vojeviće, Rupni Do i Cicrinu. Na večer istog dana snage 4. br ZNG-a došle su do s. Ravno, zaposjevši okolne dominantne visove. Dana 30. svibnja osloboidle su Ravno, Čvaljinu i Dvrsnicu, čime je brigada ovlađala zapadnim dijelom Popova polja. Sljedeći cilj napada bilo je selo Zavala, u kojem je bilo raskrije preko kojeg su se srpske snage iz istočne Hercegovine izvlačile iz Slanog preko Orahova Dola. Uslijedile su žestoke borbe za tt. 708 Ostrog koje je nekoliko puta prelazilo iz jedne u drugu ruku, da bi ga postrojbe 4. br ZNG-a 5. lipnja konačno zauzele.

Tijekom 6. lipnja srpske snage napustile su s. Zavala i povukle se u sela Grmljani i Sedlari te na istočnu stranu Popova polja na prostor Veličani - Dubljani - Dračevo. Nakon njihova povlačenja, snage 4. br ZNG-a ušle su u Zavalu, čime su u potpunosti ovladale zapadnim dijelom Popova polja. U Zavali su se spojile sa snagama 1. br ZNG-a te se dobro utvrđuju.

SPALJENA ZEMLJA - ZAVRŠENA PRVA ETAPA OPERACIJE DEBLOKADE DUBROVNIKA

Prva etapa operacije deblokade Dubrovnika završena je 8. lipnja ovladavanjem sela Zavale. Tijekom bojnog djelovanja snage 1. br ZNG-a spojile su se u Mokošici sa snagama 163. br HV-a Dubrovnik, što je planirano za drugu etapu operacije. No, iskoristivši povlačenje jedinica JNA s prilaza gradu, u večernjim satima 26. svibnja snage 163. br HV-a izišle su iz opkoljenog Dubrovnika i prelaze u napadna djelovanja. Prva bojna je 27. svibnja do 9:30 zauzela Brat i Župu dubrovačku (drži položaje na crti Brat - Martinovići - Vujići - Mlini - Plat u Župi), a 2. bojna ulazi u Orašac i Osojnik i, uz velike

25. OBLJETNICA VOJNO-REDARSTVENIH OPERACIJA OSLOBOĐENJA JUGA HRVATSKE

ARHIVA UDRIJE I. GARDUŠKE BRIGADE

gubitke, uspostavlja crtu obrane od Sv. Ane do Vučovića i tt. 518. Nakon izlaska iz grada, snage 163. br HV-a spojile su se u Lozici 28. svibnja sa snagama 1. br ZNG-a, čime je Dubrovnik ostao izravno ugrožen još samo s prostora od Golubova kamenja do Ivanice. Hrvatske snage pokušale su 29. i 31. svibnja zauzeti Golubov kamen, ali, zbog dobre utvrđenosti srpskih snaga, u tome nisu uspjеле.

Tijekom napadnih djelovanja, 4. br ZNG-a topničku potporu pružala je Topnička grupa Petka (imala je položaj na Gorici sv. Vlaha), dok je topničku potporu 1. br ZNG-a pružala Topnička grupa Šipan (imala je položaje na Trapitu i Mečajcu). TG Petka ostvarila je značajan uspjeh 30. svibnja, pogodivši raketnu topovnjaku JRM-a. Od tada je neprijateljsko ratno brodovlje bilo stacionirano kod otoka Bobare i Mrkana ispred Cavtata, čime je izvr-

šena djelomična pomorska deblokada Dubrovnika.

Zbog boljeg uvida u stanje na terenu general Bobetko je 10. lipnja formirao IZM Zapovjedništva Južnog bojišta na ZM-u 1. br ZNG-a u Lozici. Time je dotadašnji ZM Zapovjedništva JB-a u Pločama praktično postao ZM logistike JB-a. IZM Zapovjedništva JB-a u Lozici djelovao je do 1. srpnja, kad se ustrojava ZM JB-a u vili Banac u Dubrovniku.

Početkom lipnja snage 1. i 4. br ZNG-a izvučene su na sedmodnevni odmor, a njihove položaje preuzele su 116. br HV-a i satnija mornaričkog pješaštva iz Pule. Dok se glavnina 4. br ZNG-a nalazila na odmoru, dio 1. br ZNG-a nastavio je s oslobađanjem dubrovačkog područja. Ta su se napadna bojna djelovanja u dokumentima 1. br ZNG-a vodila pod kodnim imenom Spaljena zemlja, a imala su za cilj ovladati područjem Bobana, brdskim područjem sjeverno od komunikacije Zavala - Osojnik. Borbe su počele 12. lipnja, kad je 3/1. br ZNG poslana oslobođiti područje oko Čopića i Šćenice. Dana 15. lipnja 4. bojna zauzela je prostor Gorogaša, dok je 1. bojna 18. lipnja zauzela Blatačku glavu i Kelino osoje, a dan poslije i Rasovac. Postrojbe brigade 23. lipnja zauzele su Kujino osoje, Strmničko brdo i Vardenote su 25. lipnja izbile na južni rub Popova polja, na crtu: Muhareva ljt - Gorogaše - Požarno - Slivnica - Veliki Kiper - Vlaka - Gradina - Komolac - Brgat - Kupari. Po završetku napadnih djelovanja snage 1. br ZNG-a učvrstile su dostignutu crtu te se, predavši položaje TG-5 (145. br HV-a) i 156. br HV-a, izvlače na odmor.

Istodobno s b/d počele su pristizati na dubrovačko područje nove hrvatske postrojbe koje će sudjelovati u idućim operacijama na tom području. Od pripadnika 2. br ZNG-a ustrojena je TG-2 sa zapovjednikom Dragom Matanovićem, koja pristiže u kasnim večernjim satima 15. lipnja i razmješta

se u Orašcu. Otud je prebačena 25. lipnja u hotel Belvedere u Dubrovniku. Dio TG-2 preuzeo je položaje u selu Gornji Brat od pripadnika TG-5. Nakon povratka s odmora, snage 4. br ZNG-a razmještaju se na području Orašac - Zaton - Trsteno - Brsečine. Dana 3. lipnja 1992. novim zapovjednikom brigade imenovan je Mirko Šundov. ZM brigade prebačen je 25. lipnja iz s. Hutovo u Hercegovini u Orašac. Uoči nastavka napadnih djelovanja na dubrovačkom području 4. br ZNG-a ojačana je svojom 4. bojnom, koja dolazi s mostarskog bojišta, i oklopno-mehaniziranom satnijom, koju je ustrojio zapovjednik 2. samostalne satnije Andrija Matijaš od zarobljenie i dobivene tehnike.

Operacija deblokade Dubrovnika završila je 30. lipnja 1992. godine. Tijekom operacije oslobođeno je cjelokupno područje Dubrovačkog primorja. Od tada srpska crta obrane ispred Dubrovnika ide linijom Đurđevići - Golubov kamen - Buvavac - Malešnica - Ivanica.

OPERACIJA ČAGALJ

Kao odgovor na hrvatsko napredovanje prema Dubrovniku, srpske snage u Hercegovini odgovorile su pojačanim granatiranjem širega područja Čapljine. Zbog toga je krajem svibnja u Zapovjedništvu Južnog bojišta donesena odluka da se izvede napadna operacija na području između Hutova blata i Neretve. Ciljevi te operacije, kodnog imena Čagalj, bili su odbaciti neprijatelja od Čapljine, zauzeti sela Klepcici, Tasovčići, Prebilovci, Hotanj i Domanovići, ovladati lijevom i desnom obalom rijeke Neretve, izbiti na šire područje Grabovača - Greda - s. Megdan, spriječiti izvlačenje srpskih snaga prema Stocu te zaposjeti dominantne kote na crti Ševaš Njive - Hadžiosmanovina - s. Čučukovine - s. Megdan - Gnjezdac - Crna brda - Noktac i na njima organizirati obranu. Time su se trebali stvoriti uvjeti za daljnja napadna djelovanja s ciljem oslobođanja Stoca i Blagaja te prostora od Bune do Mostara. Pritom je, u suradnji s lokalnim snagama HVO-a, trebalo ovladati i Mostarom. Hrvatske snage morale su ovladati lijevom obalom rijeke Neretve sa svim dominantnim kotama kako bi osigurali stabilno zalede za nastavak operacije deblokade Dubrovnika i daljnog

oslobođanja krajnjeg juga Hrvatske.

Za provođenje operacije oformljene su dvije borbene grupe. BG-1 na području Čapljine, sastava: dvije satnije HVO-a Čapljina, ojačani vod, vod Vojne policije i diverzantski vod HVO-a Čitluk, postrojba HOS-a i diverzantske skupine HV-a iz Našica i Zadra. BG-2 na području Metkovića, sastavljen od manjeg dijela 156. br HV-a, skupine HOS-a iz Ljubuškog, satnije HVO-a Čapljina, desetine pionira 40. inženjerijske bojne HV-a i diverzantskih skupina Vukovi i Pilot. Hrvatskim snagama tijekom operacije zapovjedao je general Bobetko s IZM-a JB u selu Kula Norinska.

Operacija Čagalj bila je prva veća napadna operacija hrvatskih snaga na prostoru zapadne Hercegovine. Ovdjela se paralelno s ovlađenjem prostorom Zavale 4. br ZNG-a i bojnim djelovanjima 1. br ZNG-a pod nazivom Spaljena zemlja. Počela je tijekom noći 6./7. lipnja prebacivanjem šest malih BG-ova, sastavljenih od snaga HV-a i HVO-a, na lijevu obalu rijeke Neretve prema Ševaš Njivama i Počitelju. One su imale zadaću, nakon početka bojnih djelovanja, napasti dodijeljene im kote i zauzeti ih. Sve su BG, osim jedne, ispunile svoju zadaću. Nakon prelaska Neretve, snage BG-1 zauzele su 7. lipnja Muminovac i Hadžiosmanovinu, nakon čega nastavljaju napad prema Bivoljem Brdu, Domanovićima, Hotnju i Počitelju, koji zauzimaju istog dana u popodnevnim satima. BG-2 organizirao je vod Kobac i desetinu 156. br HV-a, HOS Ljubaški i skupinu Vukovi iz Siska za zauzimanje s. Klepcici. Nakon zauzimanja sela, snage BG-2 zaobišle su Klepašnicu, izbile na Bregavu i u poslijepodnevnim satima 7. lipnja ušle u Prebilovce. Tijekom noći 7./8. lipnja srpske snage izvukle su se iz Tasovčića, u koje su ujutro 8. lipnja ušle hrvatske snage. Istog dana snage BG-1 ovladale su brdom Hotanj, a potom i Domanovićima, dok je BG-2 zauzeo Kosturnicu kod sela Prebilovci i Grliće. Do 10. lipnja osigurana je Čapljina, eliminirana su srpska uporišta uz Neretvu te je izvršen spoj s hrvatskim snagama na širem području Mostara.

Nakon tih uspjeha uslijedio je nastavak operacije s ciljem oslobođanja Stoca i ovlađavanja prometnicom od Čapljine do Mostara. Napad je započeo ujutro 11. lipnja djelovanjem topništva

25. OBLJETNICA VOJNO-REDARSTVENIH OPERACIJA OSLOBOĐENJA JUGA HRVATSKE

po Orlovcu, Kobilovači, Vardi i Humu te po vojarni "Sjeverni logor", Fortici, Svetogori i Šehovini, nakon čega je uslijedio pješački napad. Glavni pravac napada bio je Kozice - Orlovac - Kobilovača, a pomoći Donje Kozice - Miljkovići - Varda. Prvotni cilj bio je ovladati crtom Hum - Kobilovača - Varda, a potom ovladati desnom obalom Neretve i omogućiti prijelaz na lijevu obalu. Nakon početka bojnih djelovanja srpska je obrana brzo razbijena i hrvatske su snage u naletu zauzele Orlovac, Kobilovaču, Vardu, Humac i repetitor. Istodobno su postrojbe HVO-a krenule u napad duž cijele bojišnice s ciljem čišćenja desne obale Neretve te su u podnevnim satima 11. lipnja ovladale crtom Jasnica - gimnazija Rodoč - glavna prometnica - most Hasan Brkić u Čekrku i desnom obalom Neretve do isključno Raštana. Pri povlačenju na lijevu obalu Neretve, srpske snage digne su 12. lipnja u zrak most u Bišće polju. Tijekom 12. lipnja HVO se usredotočio na čišćenje Mostara i njegove južne industrijske zone (u tome sudjeluju sve postrojbe HVO-a Mostar, vojne policije i MUP-a te Samostalni mostarski bataljun), pripremajući se za prijelaz na lijevu obalu Neretve. Postrojbe HVO-a uspjele su 12. lipnja preći Neretvu u Mostaru i ovladati dijelom lijeve obale. Operacija je nastavljena idućeg dana napadom snaga HVO-a na Sjeverni logor i Zalik te prema Fortici i južnim dijelovima grada. Snage 2. bojne HVO-a Mostar ušle su 16. lipnja u Raštane te su ovladale Velikom Forticom.

U napadnim djelovanjima sudjelovale su i postrojbe 4/4. br ZNG-a, koje su 14. lipnja prešle na ušću Jasenice u Neretvu na lijevu obalu Neretve, povezavši se pritom s lokalnim hrvatskim snagama iz Bune. Nakon što su idućeg dana odbile srpski tenkovsko-pješački napad iz pravca Hodbine, 16. lipnja jedna satnija bojne, uz pomoć voda

HOS-a, očistila je pravac Mlinci - Buna - Leke te je zauzela Lakševine, Ortiješ i Gubavici, izbivši na crtu Ortiješ - Lakševine - Staklena bašta iznad aerodroma Mostar.

MUZEJ DOMOVINSKOG RATA DUBROVNIK / MATKO BILJK

HVO se pregrupio i doveo svježe snage pa je 17. lipnja počeo s čišćenjem južnih dijelova grada preko Gnojnica prema aerodromu te se spaja s hrvatskim snagama koje su napredovale iz pravca Bune. U Podveležju je vod mještana odjeven u srpske odore napao srpske položaje na Svetoj gori, što je izazvalo rasulo i povlačenje srpskih snaga. Potom je HVO težište djelovanja prebacio na oslobođenje Bijelog polja (Potoka), koje započinje 19. lipnja. U žestokom napadu iz više pravaca, postrojbe HVO-a ovladale su do večeri crtom Vrapčići - Potoci - Željuša - Hum - Zelenika. U prijepodnevnim satima 20. lipnja hrvatske snage HVO-a ušle su u prazan Stolac koji su dan prije, nakon žestokog hrvatskog topničkog napada na grad, napustile srpske snage. Uslijedile su žestoke borbe za Pod-

veležje. Borbe su potrajale do 10. srpnja kada je Nevesinjska brigada VRS-a, nakon šestostih dvodnevnih borbi, uspjela zauzeti Podveležje i odbaciti snage HVO-a na crtu Suhu Dol - Vučja glava - Stolac - Velika kosa - Guberača - Drvenik - Komić - Ravnica - Stjepangrad - Orlovača.

Oslobodilačkim operacijama Čagalj i Neretva (kojom je oslobođen Mostar) osigurano je stabilno zaleđe hrvatskim snagama tijekom oslobađanja dubrovačkog područja te im je olakšano napredovanje prema državnoj granici Hrvatske s Crnom Gorom.

OPERACIJA TIGAR (1. - 13. SRPNJA 1992.)

Nakon uspješnih napadnih djelovanja hrvatskih snaga u proteklim mjesecima krajem lipnja 1992. Zapovjedništvo Južnog bojišta isplaniralo je operaciju Tigar čiji je cilj bio potisnuti snage Hercegovačkog korpusa VRS-a s uzvisina na južni rub Popova polja i odbaciti ga iz okolice Dubrovnika dovoljno da se u kasnijoj fazi to iskoristi za oslobađanje Konavala. Plan je bio da operacija traje pet dana u dvije faze. Hrvatske snage u operaciji činile su 1. i 4. brigada ZNG-a, TG 2. brigade ZNG-a i bojna Zrinski, a 145. i 163. brigada HV-a s ojačanom bojnom 156. brigade HV-a planirane su za preuzimanje i držanje dostignutih crta. Oklopno-mehanizirane snage sastojale su se od 21 tenka, četiri BVP-a i jednog oklopног transportera. Nasuprot su se nalazile srpske snage, odnosno Trebinjska brigada (bivša 472. mtbr) Hercegovačkog korpusa procijenjena na oko 1200 pripadnika u dvama pješačkim bataljunima, tenkovskoj četi, vodu samohodnih oruđa 90 mm, MAD sastava triju baterija haubica te protuzrakoplovnim i protuoklopnim naoružanjem. Obrana je bila postavljena čvrstim držanjem položaja na uzvisinama i s težištem obrane na uporabi topništva.

Snage 1. brigade ZNG-a na glavnom smjeru napada su do 2. srpnja izbile na crtu Obla glava - kota 456 - vrh Čeline. Do 9. srpnja 6. bojna potisnula je srpske snage s crte Debela greda - Goli vrh - Zelenikova glava - Smrekova glava, 2. bojna zauzela je selo Kutinu i uzvisine Prašnja glava i De-

rinac, 4. bojna zauzela je položaje iznad Kutine, Začulu i dominantne visove iznad sela. Na lijevom krilu napada do 2. srpnja brigada je zauzela Stolove i izbila na Debelu Gredu, Goli vrh, Zelenikovu glavu i Smrekovu glavu te postupno napredujući do 10. srpnja izbila na južni rub Popova polja na crtu Patos - Osmar - Oštiro brdo - Čelinjak - Ovča - Vranilova glava. Tijekom neuspješnog pokušaja presjecanja komunikacije Hum - Zaplanik s ciljem

zauzimanja Srnjaka 11. srpnja ranjena su tri, a zaraobljena dva pripadnika iz dvaju vodova 3. i 6. bojne. Pripadnici bojne Zrinski sudjelovali su u teškim borbama za Golubov kamen.

Snage 4. brigade ZNG-a krajem lipnja 1992. razmještene su na području Orašac - Zaton - Trsteni - Brsečine, a u to je vrijeme od zaraobljene i dobivene tehnike u sklopu brigade ustrojena oklopno-mehanizirana satnja pod zapovijedanjem Andrije Matijaša. Nakon djelovanja zrakoplova HRZ-a i topničke pripreme, brigada je krenula u napad uju-

25. OBLJETNICA

VOJNO-REDARSTVENIH OPERACIJA

OSLOBOĐENJA JUGA HRVATSKE

MUZEJ DOMOVINSKOG RATA DUBROVNIK / MATKO BILJAK

tro 1. srpnja na glavnom smjeru Osojnik - Zaplanik - Orah i pomoćnom smjeru Velika Gomila - Golubov kamen - Uskoplje. Na smjeru napada 1. bojne Osoje - Lunjavac - Treskavac - Glavica - Srnjak ostvarena je bliža zadaća i zauzete su Vladnice, međutim, napad na brdo Treskavac nije uspio pri čemu je stradalo pet pripadnika 1. satnije uključujući zapovjednika i zamjenika zapovjednika satnije. Budući da je time došlo do zastoja na glavnom smjeru napada, zapovjednik brigade 2./3. srpnja umjesto 1. bojne iz pričuve uvodi 2. bojnu koja 3. srpnja

ovladava Treskavcem. Treća bojna djelovala je nadajući strateški važan Golubov kamen ne uspijevajući ga zadržati duže vrijeme zbog jake topničke vatre i protunapada srpskih snaga, no u napadu 3. srpnja uspijevaju osvojiti i zadržati Golubov kamen. Radi se o brdu visine 422 metra smještenom iznad rijeke Omble s kojeg su srpske snage onemogućavale bilo kakvo kretanje jedinom prometnicom do Dubrovnika i topnički djelovale po gradu i okolicu. Četvrta bojna i OMS, napredujući sporije zbog jake topničke vatre na smjeru Kaladurdevići - Vukovići - Zaplanik - Orah 3. srpnja ovladavaju kotom Trnov vrh i prostorom između Kokotove glave i raskrižja putova Osojnik - Zaplanik - Orah, a sljedećeg dana, nakon što su je dvaput zauzimali i gubili, osvajaju Kokotovu glavu i Zaplanik te se uvezuju sa snagama 3. bojne. Diverzantski, protudiverzantski i izvidnički vod brigade izvršili su zadaću ovladavanja brdom Mali i Veliki Planik. Brigada je uspješna napadna djelovanja završila na crti Srnjak - Orah - Vukoš gdje prelazi u obranu. Dostignuti položaji predani su uglavnom 163. brigadi HV-a, a dio snaga 4. brigade ZNG-a ostao je na osiguranju pojedinih važnih smjerova i položaja. Do kraja srpnja 1992. pješačke postrojbe brigade mijenjale su se na prednjoj crti, a ostale postrojbe provodile su smjenu na paljbenim položajima.

Taktička grupa 2 (TG-2) 2. brigade ZNG-a ustrojena uglavnom od dijelova 2. pješačke bojne i po satnijom iz 1. i 3. pješačke bojne na Južno bojište prebačena je sredinom lipnja 1992. godine. Njezina zadaća u operaciji Tigar bilo je djelovanje glavnim snagama na smjeru Gornji Brgat - Ivanica - Buvac, a pomoćnima na smjeru od Buića do Uskoplja. Lijevi susjed bila je 4. brigada ZNG-a, a desni 163. brigada HV-a. Pokušaj napada prvi dan operacije 1. srpnja i osvajanje brda Vlaštica i mjeseta Ivanica

završio je neuspješno. Dva su branitelja poginula. Novi napad, nakon nekoliko dana neuspješnog probijanja čvrste obrane srpskih snaga poduzet je 5. srpnja i tada je uspješno ovladano Vlašticom i Ivanicom. Vod od tridesetak pripadnika TG-2 izvršio je 13. srpnja 1992. napad na brdo Vlaštica. Napad je odbijen, četiri vojnika su poginula, dva nestala i osam ih je ranjenih. Brdo Vlaštica bilo je iznimno dobro utvrđeno prirodnim i umjetnim zatvorima pa ga je teško zauzeti izravnim napadom.

potez ostvarila je 4. brigada ZNG-a prorodom u Orah čime je presjekla odstupnicu srpskim snagama u okolini Dubrovnika i prisiliла ih na povlačenje prema Vlaštici i iza nje. Iako je postavljena nova crta obrane od Srnjaka do Oraha preko Trebinjskih šuma, to ipak nije bio dovoljno dobar oslonac za prorod prema Konavlima jer Vlaštica kao ključni objekt nije zauzeta te su zato, ali i zbog iscrpljenosti i stradavanja pripadnika 1. i 4. brigade ZNG-a napadna djelovanja prekinuta.

Operacija Tigar završena je 13. srpnja 1992. Ciljevi operacije djelomično su ostvareni, oslovojene su dominantne kote iznad Dubrovnika, grad je debllokiran, a srpske su snage odbačene 15 kilometara sjeverno od Dubrovnika, prema Trebinju. Omogućen je slobodan promet od Ploča do Dubrovnika, a time i bolja logistička podrška hrvatskim snagama i opskrba grada Dubrovnika. Ključni

Najveći problem tijekom i nakon operacije Tigar bila je primopredaja novoosvojenih položaja. Gardijske brigade morale su često odradivati i tu zadaću i tako osiguravati stabilnost obrane jer su pričuvne brigade imale problema u primopredaji i držanju položaja. Tako su određene položaje izgubile 102. i 115. brigada HV-a. Sredinom srpnja general Bobetko postavio je sustav obrane s ci-

25. OBLJETNICA

VOJNO-REDARSTVENIH OPERACIJA

OSLOBOĐENJA JUGA HRVATSKE

Ijem stabilizacije i sprečavanje iznenađenja. Izvodila se aktivna obrana osloncem na dominantne visove, a međuprostor se nadzirao ophodnjama i noćnim zasjedama. Crtu od rijeke Trebišnjice do brda Ovče osiguravale su pričuvne snage: TG-1 (2. bojna 115. br. HV-a, 2. bojna 4. brigade ZNG-a, Satnija mornaričko-desantnog pješaštva iz Splita, Mikina satnija iz Samostalne bojne pridodane 1. brigadi ZNG-a), TG-156 (bojna 156. brigade i satnije iz 126., 141. i 142. brigade HV-a) i 148. brigada HV-a.

OPERACIJA OSLOBOĐENA ZEMLJA (23. SRPNJA - 15. RUJNA 1992.)

Nakon što su neke pričuvne postrojbe HV-a već tijekom operacije Tigar i nakon nje počele gubiti važne položaje, a srpske snage preuzimati inicijativu na poznatom terenu, general Bobetko odlučio je provesti novu operaciju s ciljem kontrole prometnice Zavala - Osojnik i izbjivanja na jugozapadne obronke Popova polja čime bi samo polje dijelom postalo međuprostor između crte razdvajanja koji bi se mogao lakše braniti. Osim toga, srpske su snage počele s izgradnjom komunikacijske Rapti - Mišite koja bi im omogućila ubacivanje snaga na područje Bobana i vraćanja izgubljenih položaja. Operacija je planirana u tri dana, a uduaru snagu trebala je činiti 1. brigada ZNG-a s protudiverzantskim vodom Zadar i skupinom HOS-a iz 156. brigade HV-a. Zauzete otporne točke tijekom napredovanja trebale su preuzimati skupine iz 115., 148. i 156. brigade HV-a. Za interventnu pričuvu određena je jedna bojna 4. brigade ZNG-a u Orašcu. Drugi cilj operacije bio je odmoriti i popuniti brigade ZNG-a. Operacija se izvodila uglavnom

na području Bobana, pograničnom planinskom području od granice RH do južnog ruba Popova polja, a po širini od komunikacije Slano - Zavala na zapadu do Osojnika na istoku.

Napad je počeo 24. srpnja 1992. snagama 1. brigade ZNG-a s dijelom snaga 156. brigade HV-a s položaja koje je držala 156. brigada s osloncem na sela Belanići i Dupčići. Dio snaga je napredovao smjerom Zečja glava - Oštri vrh, a dio snaga ovlađao je vrhovima Visoka glava - Ilijino brdo - Lisnik očistivši do 7. kolovoza prostor od Belanića i Gorogaša do vrhova iznad Nemanjskih kosa. Obrana postavljena na crti Oštri vrh - Sovar - Lisnik - Ilijino brdo predana je 11. kolovoza TG-1 i TG-158. brigade. Koristeći stvorenu osnovicu 1. brigada do 8. kolovoza zauzima Gradinu, Zelenikovac i južne padine Strničkih brda, no daljnji pokušaji napada i proboga prema Gomili ne uspijevaju. Na središnjem dijelu napada gdje su snage 1. brigade djelelovali s dijelom 156. brigade (HOS i izvidnici) ovlađano je dijelom položaja, ali nije ostvaren osnovni cilj odsijecanja od zaleđa kotline Rapti - Bobani. Nakon 11. kolovoza odustalo se od dalnjih napada te su položaji Lisnik, Ilijino brdo i položaji oko Gorogaša predani TG-158, a do 15. kolovoza zonu odgovornosti sasvim je preuzela TG-3 dok je 1. brigada ZNG-a, osim 5. bojne, upućena na odmor.

Od 4. do 6. kolovoza u borbe je uključena 4. brigada ZNG-a s ciljem čišćenja džepa od Kiperu do Krajovića. Brigada je uspješno vratila izgubljene položaje i uspostavila crtu obrane Lušnica - Osmar - Oštro brdo - Grad - Kopilj brdo. Dostignuti položaji potom su predani TG-144.

Sredinom kolovoza Hercegovački korpus VRS-a započeo je s pritiskom na snage HV-a i HVO-a na području Dubrovnika, Mostara i Stoca s ciljem odsudne obrane smjerova iz Župe du-

brovačke u Hercegovinu, izbijanja na lijevu obalu Neretve i na administrativnu granicu s Hrvatskom. Glavni udar pokušan je 15. kolovoza napadom na Osojnik i Stolac. Kod Osojnika su uspjeli potisnuti s položaja 113. brigadu HV-a, no Osojnik je zadržan intervencijom 5. bojne 1. brigade ZNG-a, a crta razdvajanja vraćena na stanje prije napada. Istog i sljedećeg dana srpske su snage uz topničku podršku potisnule snage TG-144 s položaja Ravne glave, Osmar, Goli vrh, Stražnica, Oštro brdo i Grad. Angažiranjem dijelova 4. brigade ZNG-a i drugih postrojbi napušteni položaji ponovno su zauzeti.

Crta obrane na dostignutim položajima uspostavljena je 16. kolovoza nakon što su je preuzele ostale i namjenski organizirane postrojbe koje su nerijetko mijenjale sastave i nazive: TG-148, TG-144, TG-156, TG-1, TG-3, TG-158 i OG-1. Stalan problem Zapovjedništvu Južnog bojišta bilo je uvezivanje spomenutih postrojbi u jedinstvenu taktičku obrambenu cjelinu.

S obzirom na to da je izbjivanje 1. i 4. brigade ZNG-a Hercegovački korpus VRS-a mogao iskoristiti za protuofenzivu, Zapovjedništvo Južnog bojišta 24. kolovoza odlučilo je dijelom snaga djelatno vezati srpske snage i pokušati napraviti određene pomake na bojištu. Sukladno prijedlozima postrojbi i taktičkih grupa za izvediva napadna djelovanja u njihovim zonama odgovornosti isplaniran je istodobni udar po cijeloj dužini bojišnice s ciljem razvlačenja srpskih snaga, vraćanja izgubljenih položaja i zauzimanja novih izbijanjem na visove iznad Popova polja te odbijanja srpskih snaga preko rijeke Trebišnjice. Za napad su angažirane: TG-1, TG-3, TG-144, 5. bojna 1. brigade ZNG-a, borbena skupina Vojne policije i TG-4. Napadna djelovanja počela su 26. kolovoza, a sljedećeg je dana odlučeno da se daljnja djelovanja ne izvode kao jedinstvena operacija, nego kao aktivno djelovanje svake taktičke grupe. Na taj su način uspješno popravljeni taktički položaji na padini Modroglave, a srpske snage potisnute su s Timuna koji zauzima TG-2 i Glavice. Iako ambiciozno planirani cilj operacije nije ostvaren, uspješno je ostvaren bliži cilj, sprečavanja gubitka položaja u vrijeme odsutnosti 1. i 4. brigade ZNG-a te se potvrdilo da je za značajnije napadna djelovanja nužan angažman upravo tih brigada.

MUZEJ DOMOVINSKOG RATA DUBROVNIK / ŽELJKO ŠOLETIĆ

Nakon povratka 1. brigade ZNG-a na Južno bojište početkom rujna 1992., general Bobetko odlučio je poduzeti mjere osiguranja prometnice Zavala - Osojnik kao jamca stabilnosti obrane u zimskom razdoblju. U tu svrhu isplanirano je odsjecanje srpskih snaga na području Rapti - Bobana od njihovih baza Poljice i Diklići u Popovu polju. Uz 1. brigadu ZNG-a, angažirane su borbena grupa 2. brigade ZNG-a, TG-3A, TG-3B, TG-145, Satnija moraričko-desantnog pješaštva Pula i 2. bojna 163. brigade HV-a. Ideja napada bila je obuhvatom lijevim smjerom Kelino Osoje - Gradina - Zelenikovac - Gomila i desnim smjerom Lipac - Pješivac - Sočaj ovladati visovima oko Rapti Bobana i tako ga odseći i eliminirati.

Prva bojna 1. brigade ZNG-a 7. i 8. rujna napadala je na lijevom smjeru i zauzela Kelino Osoje, ali ga nije uspjela zadržati. Poginula su četiri branitelja, a devet ih je ranjeno. Još jednom se pokazalo da je vrlo teško izravnim udarom zauzeti uporno branjene dominantne visove koji imaju dobru topničku podršku. Iako se uspješnijim pokazalo okruživanje i odsjecanje takvih vrhova od baze i čekanje da branitelji napuste otpornu točku u strahu od zarobljavanja, postrojbe su najčešće birale izravan udar, vjerojatno se bojeći bočnih udara s okolnih visova. Do sredine rujna brigada je ovладala kotama Ravanj, Pješivac, Bezimeni vis, Gradina, Strmničko brdo i četirima vatrenim položajima na

25. OBLJETNICA

VOJNO-REDARSTVENIH OPERACIJA OSLOBOĐENJA JUGA HRVATSKE

Kelinom osoju. TG-3B (113. brigada) popravila je svoje položaje, ali nedovoljno za daljnje izviđanje dok je TG-3A (114. brigada) tek 10. rujna, čekajući napredovanje 1. brigade ZNG-a preko Kelinog osoja, napala na Zelenikovac, ali se morala povući zbog nanesenih gubitaka. Borbena grupa 2 uspjela je ostvariti probor prema Ravnim glavama, ali se zbog protuudara moralu povući na polazne položaje. Slično se dogodilo s TG-145 na desnom krilu. Satnija mornaričkog desantnog pješaštva iz Pule u djelovanjima 6. rujna izgubila je položaje Ovče i Lastva pri čemu su poginula četiri vojnika, a pet ih je ranjeno. Moralu je biti uvedena interventna postrojba 4. brigade ZNG-a radi ponovnog ovlađivanja položajima obrane od Modroglavine do Ovče što je uspješno provedeno od 10. do 12. rujna. Nakon završetka borbenih djelovanja za držanje crte angažirane su TG-1, TG-3, TG-114, , TG-145, 4. brigada sa satnjom mornaričkog desantnog pješaštva iz Pule i 163. brigada HV-a. Prva brigada ZNG-a držala je dvije bojne u neprekidnoj spremnosti za intervencije dok se ostali dio brigade pripremao za operaciju oslobođenja Konavala i čišćenje područja u bližem zaleđu Dubrovnika.

Operacija Oslobođena zemlja realizirana je samo manjim dijelom jer nisu eliminirani džepovi i srpske snage nisu potisnute na južni rub Popova polja, no uspjelo ih se zaustaviti u pokušaju izgradnje komunikacije od Rapti Bobana do Mišite, odnosno, uvođenju jačih snaga na područje Bobana. Osim toga, zauzeti su i задрžani položaji sjeverno od ključne komunikacije Zavala - Osojnik. U pogledu hrvatskih snaga, prekinuta je pasivnost pričuvnih brigada, ali se i pokazalo da su pričuvne postrojbe uklopljene u taktičke grupe, u odsutnosti brigada ZNG-a, bile nespremne za zahtjevne zadatke i djelovanje na vrlo teškom terenu.

OPERACIJA KONAVLE (21. - 25. LISTOPADA 1992.)

Tijekom kolovoza i rujna 1992., uz posredovanje međunarodne zajednice, vođeni su pregovori između hrvatske i srpske strane o povlačenju snaga Vojske Jugoslavije (VJ) s dubrovačkog područja. Sporazum je postignut i potpisani 24. rujna 1992. na brodu britanske ratne mornarice "Avenger" između generala Janka Bobetka i generala Pavla Strugara, zapovjednika II. operativne grupe VJ-a. Njime je regulirano povlačenje VJ-a s područja Konavala i demilitarizacija poluotoka Oštare.

Na temelju tog sporazuma postrojbe VJ-a povukle su se 20. listopada 1992. s Prevlake koju su preuzezeli promatrači UN-a.

Istodobno s pregovorima i očekujući povlačenje postrojbi VJ-a od sredine rujna hrvatske su snage utvrđivale položaje za zimske uvjete i intenzivno se pripremale za oslobođenje Konavala.

MUZEJ DOMOVINSKOG RATA DUBROVNIK

Zapovjedništvo Južnog bojišta 14. je listopada izdalo zapovijed s preciznim zadaćama za sve postrojbe predviđene za ulazak u Konavle. Smatraljući da srpske snage zapravo pripremaju manevar, kojim bi umjesto izvučenih snaga VJ-a na njihovo mjesto došle snage bosanskohercegovačkih Srba, a čime bi okupirano područje Konavala, Cavtata, Molunta i Prevlake i dalje ostalo izvan hrvatskog nadzora, general Bobetko odlučio je izvršiti pripre-

ma postrojbama. Do dolaska drugog i trećeg vala desantnih snaga topništvo je zaposjelo položaje i svojim djelovanjem sprječilo ozbiljniju ugrozu desanta. U drugom valu prebačeni su 1. i 2. bojna, izvidnici i drugi dio Zapovjedništva brigade. U trećem valu trajektom "Postira" prebačena je 3. bojna. Kad se iskrcavao treći val desantnih snaga, srpske su snage djelovale minobacačima po Cavatu. Nakon formiranja borbenog poretka snage 1. brigade krenule su u napad smjerom Uskoplje - Jasenice. Nakon probijanja crte srpskih snaga 1. bojna izbila je preko Zvekovice, Uskoplja i Baletina na granicu s Bosnom i Hercegovinom gdje se ukopala i učvrstila. Dio 2. bojne ojačan satnjicom 163. brigade HV-a prvog dana operacije ovladao je Oštrim kamenom, a sljedećeg dana kotom Stražić, selom Velji Do, kotama Sovjak i Opasovnik gdje organiziraju obranu. Treća je bojna u operaciji Konavle služila kao pričuva, a nakon iskrcavanja imala je zadaću osiguranja šireg područja zračne luke Čilipi. Nakon iskrcavanja u Cavatu u 3:30 sati 5. bojna prošla je kroz Gornji Obod, Rajčevići i Zvekovicu te kod Miljanica prihvatala 1. bojnu i izvidnike te ovladavaju kotom Gradina i kotom 533 kod Jasenica. Nakon zauzimanja Jasenica, 5. bojna ovladala je položajima oko Baletina, a 22. listopada nastavila je napad prema Glavskoj dok se 1. bojna probijala prema Baletini. Uz topničku i tenkovsku podršku ovladano je kotama Opasovnik i Dubovik, a u nastavku napada 23. listopada 5. bojna oslobađa Glavsku gdje se utvrđuje i završava svoje sudjelovanje u operaciji. Lijevi susjed 1. brigade ZNG-a, 163. brigada HV-a, iskoristila je duboki prodor 1. brigade ZNG-a i napredovanje 4. brigade na smjeru prema Vlašticu te je 24. listopada ovladala objektima Drijen i Buvavac, a 25. listopada započjela je nove crte obrane.

Okolno-mehanizirane snage u operaciji činila su dva tenkovska voda 1. brigade ZNG-a koji su borbeno djelovali u dvama smjerovima, prema Grudama i Glavskoj. Svojim su energičnim djelovanjem onemogućili zadržavanje srpskih snaga na bojištu i pridonijeli prodoru brigade do Ivanova križa i Poljica, na šest kilometara do Trebinja.

U pripremnom razdoblju operacije, za potrebe ulaska u Konavle 23. kolovoza 1992. od 100 pripadnika 163. brigade HV-a ustrojena je BG "Konavle"

MUZEJ DOMOVINSKOG RATA DUBROVNIK / MILO KOVAC

me za iskrcavanje u Cavtat kao jedinu varijantu da se ovi položaji spase. Za nositelja borbenih djelovanja određena je 1. brigada ZNG-a (Inženjerijska satnija, 1., 2., 3. i 5. bojna) sa zadaćom iskrcavanja u Cavatu, a potom izbijanja i učvršćivanja na granici s Bosnom i Hercegovinom. Prije početka operacije odrađene su zahtjevne inženjerijske zadaće potrebne za ulazak u Konavle. Iako je početak pomorskog desanta planiran za 19./20. listopada, on je proveden u noći s 20./21. listopada u iznimno nepovoljnijim vremenskim uvjetima i olujnom moru. U prvom transportu trajektom "Pelješanka" u Cavtat je prebačena 5. bojna, minobacačka bitnica, bitnica VBR RAK 12, protuoklopna bitnica i dio Zapovjedništva brigade uključujući vod veze koji je u početnom razdoblju napada trebao osigurati radiovezu IZM-a, a potom postaviti žične veze pre-

25. OBLJETNICA VOJNO-REDARSTVENIH OPERACIJA OSLOBOĐENJA JUGA HRVATSKE

koja je upućena na obuku na otok Mljet. Dva dana prije početka operacije ubačena je u Konavle na područje Kune i prema crnogorskoj granici sa zadaćom postavljanja zasjede i sprečavanja prodora što je uspješno izvršeno. Nakon završetka glavnih borbenih djelovanja BG "Konavle" provodila je zadaća obrane sjevernije od sela Dubravka na vrhovima iznad uvale Prapratno uz komunikaciju Dubravka - Grab - Trebinje. Osim njih, na područje Konavala s ciljem držanja položaja 23. listopada uvedena je 156. brigada i bojna domobrana "Konavle".

Ostvareni prorod 1. brigade ZNG-a omogućio je nesmetano uvođenje u Konavle postrojbe specijalne policije MUP-a PU karlovačke, PU dubrovačko - neretvanske i ATJ-a "Lučko" koje su u sklopu akcije Krug 21. listopada ušle na svoje položaje prema granici s Crnom Gorom od Dubravke preko Debelog brijege do rta Kobile.

OPERACIJA VLAŠTICA (22. - 25. LISTOPADA 1992.)

Operacija je dobila ime po istoimenom najvišem vrhu iznad Dubrovnika (911 metara) koji je bio glavni oslonac srpskih snaga u nadzoru grada i okolice te koordiniranju bojnih djelovanja. Iako je njegovo zauzimanje bila jedna od planiranih zadaća operacije Tigar, ona tad nije izvršena. Crtu kružne obrane srpskih snaga Hum - Glavica - Cerovac - Tresibrad - Klepetnik - Vlaštica - Drijen - Buvavac držao je ojačani bataljun VRS-a s osloncem na dominantne visove branjene ljudskim posadama, protuavionskim topovima i strojnricama uz podršku tenkova i topništva. Obavještajni podaci ukazivali su na slab moral i probleme s popunom i

opskrbom srpskih snaga. Zadaća 4. brigade ZNG-a koja je u operaciji sudjelovala sa svim svojim postrojbama, bila je napasti smjerovima Vukoš - kota 704 - Vlaštica i Vukoš - Tresibrad - Bobovište te ovladati objektima Tresibrad, Klepetnik i Vlaštica, a u nastavku napada ovladati Bobovištem, Drijenom i Buvavcem te na liniji Timun - Glavica prijeći u obranu. Prvog dana operacije, 22. listopada, izostao je željeni faktor iznenadenja zbog iskrcavanja 1. brigade ZNG-a u Konavlima te nisu postignuti veći uspjesi. Napravljeni su manji pomaci zauzimanjem Volunj Gaja i Tresibrada. Drugoga dana operacije 1. bojna nakon teških borbi zauzela je Glavicu i ustupila liniju Timun - Glavica - Orah, a 5. bojna svaldala je žilavi otpor srpskih snaga, ovladala Klepetnikom i u suradnji s 3. bojnom nastavila napredovanje teškim terenom prema Mrkasin brdu. Djelovanjem topništva i oklopništva spriječen je protuudar smjerom Cerovac - Orah - Zaplanik. Trećeg dana operacije, 24. listopada, novouvedena 4. bojna zajedno s 5. bojom zauzela je Mrkasin brdo nakon čega je obrana 29. Hercegovačke brigade VRS-a na tom dijelu bojišta bila slomljena i prisiljena izvući svoje snage s Vlaštice i Bobovišta. Ujutro 25. listopada 4. bojna ovladala je Vlašticom i ušla u Bobovišta čime je operacija u potpunosti izvršena. Crtu obrane potom je postavljena na smjeru Klepetnik - Počiovška glava - Bijedovo - Gradina. U operaciji su poginula četiri pripadnika brigade.

Planiranje operacija Konavle i Vlaštica bilo je sveobuhvatno s preciznom razradom svih detalja što je omogućilo kvalitetno i brzo izvođenje zadaća s minimalnim odstupanjem od plana. Na temelju prethodnih iskustava 1. i 4. brigada ZNG-a upotrijebljene su kao jedini pravi nositelji bojnih djelovanja čime je potvrđena njihova bojna spo-

sobnost. Isto tako, pravilno su procijenjene kvalitete i bojne mogućnosti pričuvnih postrojba te su im sukladno tome dodijeljene primjerene zadaće. Tijekom tih operacija prvi su put, u dvama navrata, primijenjene mjere operativnog maskiranja. U operaciji Vlaštica izведен je demonstrativni napad tenkovske satnije na smjeru Zaplanik - Hum kojim je 4. brigada ZNG-a skrenula dio topničke vatre sa svojih snaga na glavnom smjeru napada na oklopne snage na pomoćnom smjeru. Drugi je primjer izgradnja kopnenih prilaza u selu Duboka Ljuta koji su odvratili pozornost srpskih snaga od morskih prilaza i omogućili neotkriveno uvođenje glavnih napadnih snaga 1. brigade ZNG-a u Konavle.

Zbog uspješnog dubokog prodora 1. brigade ZNG-a do Ivanova križa na smjeru Uskoplje - Poljice - Trebinje i do Timora na smjeru Ljekova - Ljubova kao i prodora 4. brigade ZNG-a i 163. brigade HV-a do Buvavca i Sparožića, na udaljenost pet do šest kilometara zračne linije do Trebinja, došlo je do raspada obrambenog sustava srpskih snaga što je izazvalo paniku i napuštanje Trebinja.

MUZEJ DOMOVINSKOG RATA DUBROVNIK / VARINA JURICA TURK

topnička i tenkovska djelovanja, ali većih pomaka crta nije bilo. Glavnina snaga 1. i 4. brigade ZNG-a povukla se s Južnog bojišta sredinom prosinca 1992. ostavljajući dio postrojbi za osiguranje položaja i ključnih objekata.

ZAKLJUČAK

Prva i četvrta brigada ZNG-a kao udarne i profesionalne postrojbe dale su najveći doprinos oslobođanju juga Hrvatske ovladavši od travnja do listopada 1992. prostorom od zaljeva Bistrina do Konavala. Dakako, treba naznačiti doprinos pričuvnih snaga i taktičkih grupa koje su držale crtu bojišta i bile na pomoćnim smjerovima napada. U šest je mjeseci oslobođeno više od 1200 km^2 (8 %) okupiranih područja Republike Hrvatske te je omogućen povratak za oko 20 000 izbjeglica. Borbe su vodene u iznimno teškim vremenskim uvjetima na nepristupačnom i zahtjevnom krškom terenu. Tijekom operacija poginulo je više od 240 pripadnika hrvatskih snaga. Operacije hrvatskih snaga na širem Južnom bojištu bile su od velike važnosti i za Hrvate i Bošnjake u BiH jer su sprječile prvotne udare srpskih snaga na području Mostara i Neretve. Analizirajući borbena iskustva nakon uspješnih bojnih djelovanjanja na Južnom bojištu general Bobetko izdvojio je četiri razloga uspjeha:

MUZEJ DOMOVINSKOG RATA DUBROVNIK

Povodom oslobođanja hrvatskog juga u Gruškoj luci je 29. listopada 1992., u nazočnosti predsjednika Republike Hrvatske Franje Tuđmana i ministra obrane Gojka Šuška održana svečana proslava na kojoj su postrojene postrojbe koje su sudjelovale u oslobođanju.

Završetkom napadnih bojnih djelovanja u operacijama Vlaštica i Konavle nije došlo do prekida bojnih djelovanja koja su se ograničila na

25. OBLJETNICA

VOJNO-REDARSTVENIH OPERACIJA OSLOBOĐENJA JUGA HRVATSKE

inzistiranje na noćnim borbama, pažljivo i sigurno biranje kota koje će se osvajati, racionalno, efikasno i uigrano korištenje topništva i naposljetku visok moral hrvatskih vojnika.

Na Južnom se bojištu prvi put u dotadašnjem tijeku Domovinskog rata mogu razmatrati svi elementi koji svojim značajkama čine operaciju kao poseban oblik bojnih djelovanja. Sukladno zamisli operacije obavljen je operativni razvoj hrvatskih snaga koje su činile brigade ZNG-a, pričuvne brigade, postrojbe MUP-a i posebne postrojbe HV-a. Problem nedostatnosti snaga za napadnu operaciju rješavan je etapnom provedbom temeljnih sadržaja i osiguranja bojnih djelovanja s brigadama ZNG-a kao nositeljima. Također, prvi je put operacija imala elemente uporabe snaga Ratnog zrakoplovstva i Ratne mornarice. Za razliku od prethod-

nih operacija gdje se prostor definirao u zemljopisnom smislu, u slučaju Južnog bojišta radilo se o klasičnom području taktičke operacije koje je imalo širinu, dubinu, operativnu osnovicu, operativne objekte kao ciljeve, taktičke smjerove djelovanja, linije etapa operacije i težište djelovanja. Početak operacije bio je jasno određen, a njezin tijek i kraj uvjetovani su mogućnostima snaga i sredstava što je rezultiralo relativno dugim međuetapnim stankama. Cilj operacije bio je jasno definiran: oslobiti južnu Dalmaciju i ovladati prostorom koji će omogućiti uspješnu organizaciju obrane. Uz etapno ostvarivanje zadaća nedostatnost snaga rješavana je i pravilnim izborom napada - obuhvatna čime je srpskim snagama onemogućena organizacija presudne obrane te su zbog opasnosti od (polu)okruživanja bili prisiljeni na povlačenje.

MUZEJ DOMOVINSKOG RATA DUBROVNIK / VARINA JURICA TURK

ODNOS SNAGA
NA JUŽNOM BOJIŠTU
15. SIJEČNJA 1992.

OSRH	SNAGE	NEPRIJATELJ	ODNOS
1300	PJEŠAŠTVO	8000	1 : 7,3
0	Tenk	52	-
1	BVP	20	1 : 20
12	MB 120 mm	72	1 : 6
2	H 155 mm	12	1 : 6
0	H 122 mm	27	-
0	H 105 mm	18	-
0	T 130 mm	6	-
0	T 12 100 mm	-	-
6	Top 88/85 mm	-	-
7	Top 76 mm	-	-
2	SVLR	4	1 : 2
0	VLR	6	-
0	ZRAKOPLOVSTVO	10	-

ODNOS SNAGA
NA JUŽNOM BOJIŠTU
15. SVIBNJA 1992.

OSRH	SNAGE	NEPRIJATELJ	ODNOS
5300	PJEŠAŠTVO	5000	1 : 0,9
15	Tenk	52	1 : 3,5
8	BVP	20	1 : 2,4
28	MB 120 mm	36	1 : 1,3
2	H 155 mm	9	1 : 4,1
3	H 122 mm	27	1 : 9
4	H 105 mm	18	1 : 4,5
2	T 130 mm	6	1 : 3
3	T 12 100 mm	-	-
3	Top 88/85 mm	-	-
4	Top 76 mm	-	-
2	SVLR	4	1 : 2
6	VLR	6	1 : 1
0	ZRAKOPLOVSTVO	6	-

ODNOS SNAGA
NA JUŽNOM BOJIŠTU
1. SRPNJA 1992.

OSRH	SNAGE	NEPRIJATELJ	ODNOS
2000	PJEŠAŠTVO	1000	2 : 1
15	Tenk	10	1,5 : 1
4	SO 90 mm	1	4 : 1
2	Oklopni transporter	4	1 : 2
24	MB 120 mm	30	1 : 1,2
4	VLR	2	2 : 1
2	SVLR	1	2 : 1
3	H 155 mm	-	-
3	H 122 mm	12	1 : 4
2	H 105 mm	6	1 : 3
4	T 130 mm	12	1 : 3
2	ZRAKOPLOVSTVO	0	-

25. OBLJETNICA
VOJNO-REDARSTVENIH OPERACIJA
OSLOBOĐENJA
JUGA HRVATSKE

POPIS KRATICA:

ATJ	- antiteroristička jedinica	mb	- minobacač	SR Jugoslavija	-
b/d	- bojna djelovanja	mbr	- mehanizirana brigada	SVLR	- Savezna Republika Jugoslavija
BG	- borbeni grupa	mm	- milimetar		- samohodni višecijevni lanser
bH	- baterija haubica	MOMP	- mješoviti odred mornaričkog		raketa
BiH	- Bosna i Hercegovina		pješaštva	T	- top
br	- brigada	mtbr	- motorizirana brigada	TG	- taktička grupa
BVP	- borbeno vozilo pješaštva	MUP	- Ministarstvo unutarnjih poslova	TG	- topnička grupa
GS HV	- Glavni stožer Hrvatske vojske	OG	- operativna grupa	TO	- Teritorijalna obrana
H	- haubica	OMS	- oklopno-mehanizirana satnija	TRD	- topničko-raketni diviziju
HOS	- Hrvatske obrambene snage	ONB	- Odred naoružanih brodova	tt.	- trigonometrijska točka
HRM	- Hrvatska ratna mornarica	OSRH	- Oružane snage Republike	VBR	- višecijevni bacac raketa
HRZ	- Hrvatsko ratno zrakoplovstvo		Hrvatske	VJ	- Vojska Jugoslavije
HV	- Hrvatska vojska	partbr	- partizanska brigada	VLR	- višecijevni lanser raketa
HVO	- Hrvatsko vijeće obrane	PU	- Policijska uprava	VP	- vojna policija
IZM	- istureno zapovjedno mjesto	PZO	- protuzračna obrana	VRS	- Vojska Republike Srpske
JB	- Južno bojište	RH	- Republika Hrvatska	ZM	- zapovjedno mjesto
JNA	- Jugoslavenska narodna armija	s.	- selo	ZM JB	- zapovjedno mjesto Južnog bojišta
JRM	- Jugoslavenska ratna mornarica	SFRJ	- Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija	ZNG	- Zbor narodne garde
k.	- kota	smdp	- satnija mornaričko-desantnog pješaštva	ZP	- Žborno područje
km	- kilometar		- samohodno oružje		
lbr	- laka brigada				
mad	- mješoviti artiljerijski diviziju	SO			

LITERATURA:

KNJIGE

1. gardijska brigada Hrvatske vojske Tigrovi, glavni urednik Josip Lucić, Zagreb 2012.

2. gardijska brigada Hrvatske vojske Gromovi, glavni urednik Josip Lucić, Zagreb 2011.

4. gardijska brigada Hrvatske vojske Pauci, glavni urednik Josip Lucić, Zagreb 2011.

1. hrvatski gardijski zdrug, glavni urednik Josip Lucić, Zagreb 2011.

Robert BARIĆ, *Hrvatska vojska postmodernog doba*

Janko BOBETKO, *Sve moje bitke*, Zagreb 1996.

Hrvatska policija u Domovinskom ratu, Zagreb 2011.

Veseljko KOPRIVICA, *Operacija Dubrovnik - sve je bilo meta*, Zagreb 2004.

Davor MARIJAN, *Domovinski rat*, Zagreb 2016.

Ante NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, Zagreb 2011.

Oliver PEZO, *Zagonetka pobjede*, Dubrovnik 2015.

Zdenko RADELJČ, Davor MARIJAN, Nikica BARIĆ, Albert BING, Dražen ŽIVIĆ, *Stvaranje hrvatske države i Domovinski rat*, Zagreb 2006.

Jakša RAGUŽ, *Hrvatsko Pomeretvje u Domovinskom ratu*, Metković – Zagreb 2004.

Rajko RAKIĆ, Branko DUBRAVICA, *Kratak pregled vojnih djelovanja u Domovinskom ratu 1991.-1995.*, Zagreb 2009.

163. brigada HV-a, Dubrovnik 2008.

Jurica TURK VARINA, Mišo ĐURAŠ, *Dubrovnik u Domovinskom ratu 1991.-1995./Dubrovnik During the Homeland War 1991.-1995.*, Dubrovnik 2011.

NOVINE:

Jakša RAGUŽ, *Konavoski gerilci*,

Vojna povijest br. 2, svibanj 2011.

Jakša RAGUŽ, *Bitka za Čepikuće*,

Vojna povijest br. 7, listopad 2011.

Klario OBRADOVIĆ, *Bitka za Slano*,

Vojna povijest br. 19, listopad 2012.

POPIS POSTROJBI

POSTROJBE U OBRANI DUBROVAČKOG PODRUČJA 1991. GODINE

Djelatna bojna 116. br ZNG-a Dubrovnik, PU Dubrovnik (djelatne, pričuvne i specijalne postrojbe), pričuvni sastav ZNG-a Dubrovnik, ONB Dubrovnik, Odredi NZ Općine Dubrovnik, satnija Centra za obavlještanje Dubrovnik, HRM, 4. br ZNG-a, 114. br ZNG-a, 9. bojna HOS-a, bojna "Zrinski", skupine ZNG-a iz Splita, Mačkarske, Metkovića, Opuzena, Ploča, Sinja, Vrgorca, Pelješca i Korčule, pripadnici HRM s Pelješća, Korčule, Ploča i Splita, vod studenata "Sv. Vlaho", vod haubica 155 mm 113. br ZNG-a Šibenik, dragovoljačke postrojbe iz Zagreba, Pule, Splita i Hercegovine

POSTROJBE KOJE SUDJELUJU U OSLOBAĐANJU JUGA HRVATSKE OD TRAVNJA DO LIPNJA 1992.

Kupres – Kupreška bojna (HVO-a), skupina bojne Zrinski HV-a, skupina 1. br ZNG-a, vod 4. br ZNG-a, bojna 126. br HV-a, protuoklopna skupina Brigade vukovarskih veterana, satnija TO Posušje, snage HVO-a Šuica i snage HVO-a Tomislavgrad

Livanjsko bojište – snage HVO-a Livno, 5/4. br ZNG-a, skupina HOS-a iz Dalmacije, skupina Livnjaka koja dolazi na bojište u organizaciji Livanjske zajednice u Zagrebu, skupina pripadnika Specijalnih postrojbi GS HV-a, Taktička skupina 2. br ZNG-a, vod minobacača iz 83. samostalnog zagrebačkog dobrovoljačkog bataljuna HV-a

Mostarsko-čapljinsko bojište tijekom Travanjske ofenzive JNA – postrojbe HVO-a Mostar, postrojbe HVO-a Čapljina, lokalne postrojbe HOS-a, Samostalni mostarski bataljun (koji su osnovali Muslimani), pukovnija Kralj Tomislav, 4/4. br ZNG-a, dio 156. br HV-a, dio specijalne jedinice za protuoklopnu borbu iz Siska, nekoliko manjih dragovoljačkih skupina iz Hrvatske

Južno bojište tijekom Travanjske ofenzive JNA – 1. br ZNG-a (TG-1 sastavljena od 3. i 6. bojne te dijela potpore brigade), 4. br ZNG-a (bez 4. i 5. bojne), 113. br HV-a, 114. br HV-a, 115. br HV-a, 116. br HV-a, glavnina 156. br HV-a, 163. br HV-a, Izvidnička satnija ZP Split, pionirska četa 40. inženjerijske bojne, MOMP Pelješac, Mornarički odred Dubrovnik, snage HRM-a, Satnija mornaričko-desantnog pješaštva Split, snage HRZ-a i PZO-a, postrojba PZO-a iz Koprivnice, Topnička grupa Južnog bojišta, lokalne snage HVO-a

Deblokada Dubrovnika – 1. br ZNG-a, 4. br ZNG-a (bez 4. i 5. bojne), 113. br HV-a (u lipnju se preustrojava u TG-113), 114. br HV-a, 115. br HV-a, 116. br HV-a, glavnina 156. br HV-a (u lipnju se preustrojava u TG-156), 163. br HV-a, TG-2 2. br ZNG-a, TG-5 145. br HV-a, Izvidnička skupina ZP-a Split, MOMP Pelješac, Mornarički odred Dubrovnik, Satnija mornaričko-desantnog pješaštva iz Splita, Satnija mornaričko-desantnog pješaštva Vange iz Pule, Topnička grupa Petka HRM-a, Topnička grupa Šipan HRM-a,

25. OBLJETNICA
VOJNO-REDARSTVENIH OPERACIJA
OSLOBOĐENJA
JUGA HRVATSKE

snage HRZ-a i PZO-a, Topnička grupa Južnog bojišta, bitnica samohodnih haubica 122 mm Gvozdika iz ZP-a Bjelovar, Inženjerijsko-pontonirska satnija Dubrovnik, snage MUP-a Dubrovnik (temeljna policija i jedinice specijalne policije), bojna HVO-a Neum, satnija HVO-a Ravno

Operacija Čagali i oslobođanje Mostara – postrojbe HVO-a Čapljina, postrojbe HVO-a Čitluk, postrojba naoružanih mještana iz Počitelja, lokalne postrojbe HOS-a, 1. bojna HVO-a Mostar, 2. bojna HVO-a Mostar, 3. bojna HVO-a Mostar, 4. bojna HVO-a Mostar, 5. bojna HVO-a Mostar, Kažnjenička bojna HVO-a, Poskok bojna HVO-a, Samostalni mostarski bataljun, satnija HVO-a Orlac, satnija HVO-a Čeljevo, Vojna policija HVO-a, snage HVO-a Široki Brijeg, snage HVO-a Stolac, satnija HVO-a Božan, postrojba HOS-a pod zapovijedanjem generala Blaža Kraljevića, snage MUP-a Herceg-Bosne, 4/4. br ZNG-a, dio 156. br HV-a, diverzantska skupina HV-a Vukovi iz Siska, diverzantske skupine HV-a iz Našica i Zadra, diverzantska skupina Pilot, desetina pionira 40. inženjerijske bojne HV-a, Topnička grupa Južnog bojišta

OPERACIJA TIGAR

1. br ZNG-a , 4. br ZNG-a, TG-2 (dijelovi 2. brigade ZNG-a), Bojna Zrinski, 145. br HV-a, 163. br HV-a, 156. br HV-a (ojačana satnija), HRZ, satnija 102. br HV-a, TG-1 (2/115. br HV-a, 1. smdp Split, satnija "Mike" iz Samostalne bojne pridodane 1. br. ZNG-a, satnija "Ravno"), TG-156 (zapovjedništvo, logistika i bojna 156. br HV-a, satnije iz 126., 141. i 142. br HV-a, postrojba sektora "Zadar"), 148. br HV-a (zapovjedništvo, topništvo, logistika i bojna 148. br HV-a, 65. sb i 85. sb), 2. smdp "Pula"

OPERACIJA OSLOBOĐENA ZEMLJA

1.br ZNG-a, 4. br ZNG-a, protudiverzantski vod Zadar, skupina HOS-a iz 156. brigade HV-a, TG-148, TG-144, TG-1 (115. br), TG-4 (163. br HV-a, bojna 4. br ZNG-a, BG-2), Borbena skupina VP, BG - 2. br ZNG-a, TG-145, 2. smdp "Pula", TG-1 (dijelovi 116. br HV-a, satnije 139 i 157. br HV-a), TG-3 (bojna 113. br HV-a, satnije 134. i 158. br HV-a, TG-114 (dijelovi 114. br HV-a, satnije 112. i 141. br HV-a), TG-145, TG-158, satnija 83. samostalne bojne, TG-156 (dijelovi 156. br HV-a, satnije 148., 142. i 126. br HV-a, pripadnici HOS-a), nova TG-3 (satnije iz 158., 113., 134., 112., 141. i 159. br HV-a), TG-3A (dijelovi 114., 144., 112. br HV-a), TG-3B (satnije iz 113., 142., i 134. br. HV-a), OG-1 (TG-3 i TG-144), 115. br HV-a, bojna "Neum"

OPERACIJE KONAVLE I VLAŠTICA

1. br ZNG-a, 4. br ZNG-a, 163. br HV-a, SJP PU karlovačke i PU dubrovačko-neretvanske, ATJ Lučko, BG "Konavle", 156. br HV-a, Vod VP, 1. bojna domobrana, HRM, ONB, 30. inž. bojna, 40. inž. bojna

ODJEL HRVATSKIH VOJNIN GLASILA
I IZDAVAŠTVA